

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק י"ח שיחה ג' לפרשת נשא

קובץ הערות התמימים ואנ"ש 770 גליון קי (תשל"ט)

ג. בלקו"ש פ' נשא תשל"ו מביא קושיית הרד"ק בנוגע לשמואל דאיך נעשה נזיר, דאיך לומר דזהו מצד נדר אמו, דהרי האי ש מדיר את בנו לנזיר ולא האשה עיי"ש בארוכה. וכן מקשה בנוגע לשמשון דמלשון הרמב"ם ". . שמשון לא הי' נזיר גמור" משמע שהי' לו קדושת נזירות - ולא רק הנהגה של נזירות - אלא שלא הי' נזיר גמור, ומקשה דאיך חל עליו קדושת נזיר, הרי המלאך יכול רק למסור ציווי בנוגע להנהגה בפועל וכו' אבל לא לפעול שיחול עליו קדושת נזיר?

וממשיך שם להרץ ע"ד שמצינו (כתובות יא, א) דגר קטן מטבילין אותו על דעת בי"ד, וכשהגדילו יכולים למחות, ואם הגדילו שעה אחת ולא מיחו שוב אינם יכולים למחות עיי"ש. דלכאוף הרי כשמל וטבל בקטנותו נעשה גר, ואיך אפשר לו

למחות כשהגדיל, וההסברה בזה הוא שהגירות בקטנותו הי' רק מעשה דגירות, אבל לא נתקדש עדיין בקדושת ישראל עד שיגדיל, וכשהגדיל ואינו מוחה הרי נתקדש בקדושת ישראל למפרע, ולכן אינו צריך אח"כ טבילה עוה"פ וכן הטפת דם ברית, כי מספיק מעשה הגירות שבקטנותו.

ועד"ז מבאר ג"כ בנוגע לשמואל דאף דנדר חנה אינו מענין קדושת נזירות ורק הנהגת נזירות, וג"ז לא חל כלל על שמואל בעצמו כי הוא לא נדר, מ"מ כשנתגדל ולא מיחה והמשיך בהנהגה של נזירות, הנה זה פעל עליו קדושת הנזירות למפרע שיהי' נזיר עולם לכל דיני נזירות, וכן בשמשון, אף דציווי המלאך לא פעל עליו שום קדושת נזירות וכנ"ל ורק נתחייב להתנהג כן שלא יעבור על דברי נביא, מ"מ כיון דנתגדל ולא מיחה והמשיך להתנהג כן, הנה זה פעל שיתקדש בקדושת הנזירות למפרע, עיי"ש בארוכה.

ובהע' 59 מציין לתוס' סנהדרין סח, ב - ד"ה קטן, וע"ש בתוס' שהקשו דאי קטן לית לי' זכי' מדאורייתא איך אמרינן דגר קטן מטבילין אותו ע"ד בי"ד, ומשמע דהוה גירות מדאורייתא? ומתרצים וז"ל: דזכי' דגירות לא דמי לשאר זכיות דמה שבי"ד מטבילין אותו אינם זוכים בעבורו אלא הוא זוכה בעצמו ובגופו שנעשה גר ונכנס תחת כנפי השכינה והא דפריך בכתובות תנינא זכין לאדם שלא בפניו ומשני מהו דתימא עכו"ם בהפקירא ניחא לי', היינו משום דאם היתה חובתו לא הי' בי"ד להתמצע להכניס גופו בדבר שיש לו חובה וכו' ואע"ג דאמרינן בכתובות הגדילו יכולים למחות הא אמרינן דכשגדלו שעה אחת ולא מיחו שוב אין יכולים למחות דמועיל להו מילה וטבילה של קטנות שהיתה בגופם ואין חסרים אלא קבלת מצוות ומתוך שגדלו ולא מיחו היינו קבלה. עכ"ל.

והנה זה שהקשו מהגדילו יכולים למחות הנה קושיתם הוא בדרך ממנ"פ, דכיון דמעשה הגירות נעשה בגופו ואי"ז ענין דזכי', א"כ נעשה הגירות ע"י עצמו ואיך יכול למחות אח"כ, ואם נאמר דכיון דלא הי' עדיין קבלת מצוות לכן יכול למחות א"כ נמצא דחסר מקודם גם במעשה הגירות ואינו גר כלל?

ולזה מתרצים דקבלת המצוות אינו חלק ממעשה הגירות אלא הוא תנאי במעשה הגירות, היינו דמעשה הגירות הוא טבילה ומילה, ומתי הוה זה מעשה דגירות כשיש קבלת המצוות, ולכן כשנתגדל ולא מיחה דזהו"ע דקבלת המצוות אגלאי מילתא למפרע דהי' כאן מעשה דגירות ונעשה קדוש בקדושת ישראל למפרע (אבל אי נימא דקבלת המצוות גופא הוה מעשה דגירות, א"א לומר דנתקדש בקדושת ישראל למפרע, כיון דלא הי' אז עדיין כל המעשה גירות) ועי' ברכת שמואל קידושין סט"ו שביאר כן, ועוד בכ"מ.

ולפ"ז אפ"ל דבאמת מיד שנתגייר בקטנותו על דעת בי"ד ה"ה גר בנוגע לפועל אף לדיניס דאורייתא וכמו שהזכירו התוס

דמתירין ישראל להנשא לגיורת גם בקטנותה (ועי' פנ"י כתובות יא, א, שביאר זה) ואפ"ל משום דאנן חשבינן עכשיו דבודאי יהי' אח"כ קבלת המצוות ע"ד שכתב הריטב"א בכתובות שם וז"ל: ואין חוששין שמא ימחה שהוא דבר שאינו מצוי, שמאחר שנתחנך כבר בקטנותו והורגל בתורת ישראל הקדושה לא יסור ממנה, ומילתא דלא שכיה הוא ובמילתא דלא שכיה לא חיישינן לה ואפי' מדאורייתא. עכ"ל. ועי' ג"כ ברשב"א שם בסוף הסוגיא וז"ל: דכיון דהוא עצמו נוהג בגירותו כישראל, חזקה כמנהגו נוהג ושוב לא ימחה. עכ"ל. ולכן בנוגע לדינים שבפועל ה"ה גר, אלא דעכ"פ א"א לומר שכבר חל עליו מיד קדושת ישראל, כיון דסוכ"ס ליכא קבלה בפועל עדיין, ולכן יכול למחות כשהגדיל, דאז ה"ז מבטל מעשה הגירות דמקודם.

ועפ"ז אפשר לכאר ג"כ מ"ש בהשיחה שהוא גר מיד, ומ"מ יכול למחות כי לא הי' אלא מעשה דגירות, אבל לא נתקדש עדיין בקדושת ישראל, וכשיגדל נתקדש בקדושת ישראל למפרע עיי"ש בלשון השיחה. דלכאו' בפשטות אינו מובן מה שמחלק דהוה גר מיד (גם לדינים דאורייתא) אלא שלא נתקדש עדיין בקדושת ישראל דמהו הפירוש בזה? ואפ"ל כהנ"ל דבנוגע לפועל יש עליו דין ישראל כיון דהי' מעשה הגירות ונקטינן דבודאי יקבל המצוות, אלא דהקדושה בא אח"כ וחל למפרע.

אבל לא הבנתי הדמיון מזה לענין דנזירות. דלכאו' דוקא שם מובן אין כשהגדיל ולא מיחא מתקדש למפרע כיון דהי' אז מעשה גירות גמורה בגופו שהוא הסיבה לקדושת ישראל, ולכן עכשיו כשיש קבלה אגלאי מילתא למפרע שהי' קדוש מאז, אבל הכא בשמואל הרי כשנולד לא הי' כאן שום סיבה שנוכל לומר שנתקדש למפרע, דהרי קטן אינו בגדר נזירות כלל (אם לא שהדירו אביו) ומה שאמו הדירה אי"ז קשור אליו כלל כמבואר בהשיחה, וה"ז דומה לכאו' לקטן שהתחיל מעצמו להתנהג בנזירות, האם נאמר שכשמתגדל וממשיך נזירותו נתקדש למפרע? וכן בשמשון לא הי' מקודם שום סיבה שיוכל להסתעף מזה קדושת נזירות בקטנותו, כיון דציווי המלאך הוא רק ענין של הנהגה ולא ענין של קדושה, וא"כ אין אפ"ל דכשהגדיל ולא מיחה נתקדש למפרע?

(ב) בהע' 65 מביא המנ"ח מצוה שע"ו בסופה דאפשר דגם הרמב"ם סב"ל כדעת רש"י דאב שהדיר את בנו בנזירות, גם כשמתגדל הבן אין הנזירות בטלה עיי"ש, ולכאו' מלשון פיהמ"ש בנזיר פ"ד משמע דהנזירות בטלה (וכהתויו"ט) וז"ל: והזמן אשר ימשוך בו מעשה האב להתחייב הבן בנזירות הוא עד שיביא ב' שערות. עכ"ל.

(ג) מהע' 66 משמע דלכאו' יש מקום לפרש מ"ש הרמב"ם (פ"ג הי"ד) דנזיר שמשוך אינו יכול לשאול על נזירותו לפי שנזירות שמשוך לעולם היתה, ע"כ. דבאמת שמשוך גופא הי' יכול לשאול על נזירותו (היינו בנוגע להקדושה שחלה עליו

ע"י העדר מהאתו) אלא דהמתפיס בנזירות שמשון אינו יכול להשאיל כיון דבפועל היתה נזירות שמשון לעולם, ולא כהכסף משנה עיי"ש.

וגם בזה לא הבנתי, דאיך אפ"ל דכיון שבפועל הי' נזירות שמשון לעולם הנה לכן כשמתפיס בו א"א בשאלה, והרי גם שמואל הי' נזיר עולם בפועל, והאומר הריני נזיר כשמואל ה"ז נזיר עולם, ומ"מ מועיל שאלה (עי' רמב"ם שם הט"ז) וא"כ הרי מזה גופא מוכרח דזה דבנזירות שמואל אינו מועיל שאלה היינו משום דשמשון גופא לא הי' יכול להשאיל וכהכס"מ.

ובאמת כבר תמהו הרבה מגדולי הפוסקים מהו הטעם דהנודר בנזירות שמשון אינו בשאלה, דאף דשמשון גופא לא הי' אפשר לשאול וכו' מ"מ הנודר בפ"י בנז"ש למה לא יוכל לשאול ולעקור דיבורו, ע"ד האומר הריני נזיר לעולם שמ"מ יוכל לשאול על נזירותו, ועי' שו"ת מבי"ט סקע"ד ומהרי"ט ח"ב סכ"ד ובח"א ס"כ (שהובא בהע" 19) ובשו"ת חות יאיר סט"ו. ומכולם משמע דכיון דשמשון גופא לא הי' יכול לשאול לכן גם המתפיס בנז"ש אינו בשאלה וכו' עיי"ש, אבל אם שמשון גופא אפשר בשאלה כ"ש דקשה טפי למה הנודר בנז"ש אי אפשר?

ועי' באורח מישור נזיר יד, א, שהביא דברי המהרש"ל בביאורו לסמ"ג לאויך וז"ל: ובגליון תוס' בשם ר"א ממיץ וז"ל: שהרי תלה נזירותו בדבר שלא הי' ע"י נדר אלא ע"י המלאך במצוות היוצר ויש לנו לומר הואיל דטרח לתלות נזירות בדבר שאין דרך בני אדם לנדור בענין זה החמירו חכמים כנדר שהודר על דעת רבים שאין לו התרה וכו'. עכ"ל. ולפ"ז לכאורה יש מקום לבאר דבאמת שמשון גופא הי' אפשר בשאלה מצד הדין, ורק בנודר בנז"ש החמירו חכמים כנ"ל כיון דטרח בדבר שאין דרך בני אדם לנדור וכו'.

אבל לבד זאת שמשון ההערה לא משמע כלל כן, הנה גם מלשון הרמב"ם לא משמע שהוא חומרא דרבנן אלא מעיקר הדין (וכן יש להביא ראי' דזהו מדאורייתא לשיטת התוס', דהתוס' נזיר ד, א - ד"ה מה בין נזיר שמשון לנזיר עולם הקשו שהי' יכול לומר דשאלה איכא בינייהו עיי"ש, ואי נימא דזה דנז"ש אינו בשאלה הוא רק חומרא דרבנן, הי' להו להתוס' לתרץ דלא תני במתני' אלא בדאורייתא) ואכתי יש לעיין בכל הנ"ל.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
ר"מ בישיבת אהלי תורה

קובץ הנ"ל גליון קיא

א. בלקו"ש פ' נשא תשל"ו הערה 66 מבואר אחד מן הטעמים דשמשון לא הי' יכול לשאול על נזירותו (אף דקדושת הנזירות חל עליו על ידו ע"י שלא מיחה כשהגדיל) דלא מצינו שאלה למחצה עכ"ל, ומשמע הפירוש בזה דכיון דבפועל אף אם ישאול לא יוכל לגלח שערו ולשתות יין מחמת ציווי המלאך, הנה באופן זה שהשאלה תועיל רק על מחצה, לא מצינו שאלה כזו.

ויש להעיר ממ"ש בתשובות הרשב"א ח"א סתשנ"ה וכשו"ת המיוחסות סרנ"ב דאין מתירין נדר של איסור, כגון הנשבע שלא לעשות איסור פלוני וירא שלא יתקפנו יצרו ולא יוכל להעמיד עצמו ונמצא עושה שחיס רעות ולכן בא להישאל אין נזקקין לו, ובדיעבד אם התירו לו יש סוברין שמותר (ב"י יו"ד סרכ"ח, מובא בשו"ע שם סט"ו, ובב"ח ובביאור הגר"א סקכ"ז הוכיחו כן מגמרא גיטין לח, ב) ויש אוסריין (ב"י בשם הרש"ט, מובא ג"כ בשו"ע שם).

ולכאוף גם בנדו"ז ה"ז ענין של שאלה למחצה, דהרי אף לאחר השאלה ה"ה אסור בזה, ומ"מ ישנם הסוברים דבדיעבד הוה התרה, לא כבנז"ש דגם בדיעבד אין לו התרה, ועוד ועיקר: דמהנ"ל לכאוף משמע דבעצם ישנו שאלה למחצה, והא דאין נזקקין לו הוא מצד טעם אחר כמבואר ברשב"א שם, וא"כ ע"כ צריך לחלק בין נז"ש לדין הנ"ל, דבדין הנ"ל לא שייך הענין דאין שאלה למחצה, וצ"ב.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
ה"מ בישיבת אהלי תורה - ברוקלין נ.י.

ד. בלקו"ש חי"ח פ' נשא (ג) אות ז' מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א הא דגר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד או ע"י אביו, והדין הוא דכשהגדילו יכולין למחות, וכיון שהגדילו שעה אחת ולא מיחו שוב אינם יכולים למחות.

וההסברה בזה אע"פ דכשגירו הקטן נעשה גר א"כ איך יוכל אח"כ למחות ונעשה גוי כמעיקרא,

והביאור הוא דהגירות בקטנותו היא רק מעשה גירות אבל לא נעשה קדוש בקדושת ישראל עד שנעשה גדול ובשעה שהגדיל ולא מיחה נעשה קדוש בקדושת ישראל למפרע ולכן לא צריך עוד פעם טבילה והטפת דם ברית, רק מספיק המעשה גירות של ב"ד או אביו בקטנותו, ע"כ תוכן השיחה שם.

ובהערה 59 מציין שם ראה חוס' סנהדרין ס"ח ב' חוד"ה קטן וז"ל דמועיל להו טבילה ומילה של קטנות ... ומתוך שנתגדלו ולא מיחו היינו קבלה, אבל גם לפי דעת הריטב"א (בשמ"ק שם ד"ה גר קטן) דבגר קטן קבלת מצות אינו מעכב מוכרח לפרש כבפנים - מכיון שיכולים למחות כבפנים. וראה שו"ת שאג"א בהוספות (משו"ת בית אפרים) סי' א' בתחלתו ע"כ.

צריך עיון דהנה לפי הריטב"א שסובר דקבלת מצות אינו מעכב בגר קטן אפשר לפרש דנעשה קדוש אז ע"י המילה וטבילה ומה שיכול למחות הוא משום דהריטב"א מפרש דכל הגירות נפעל ע"י זכית בי"ד או אביו, דזכין לאדם שלא בפניו (עי' בגמ' כתובות יא), והריטב"א קידושיין מ"ג (צויין בשאג"א שם) סובר דאע"פ דקטן אין לו שליחות, זכי' מיהא אית לי', וזכי' אלימא משליחות עיי"ש.

ולכן כיון שלא נפעל הגירות אלא מפני שזכות חא לו, לפיכך כשהגדיל יכול למחות ולומר אין זו זכות בשבילו, וכדרך שאמרו שאין זכין לאדם בעל כרחו ונמצא שלא חל הגירות מעיקרא ועי' בריטב"א קידושיין כ"ב

ד"ה מכדי דמבאר דהמחיי' זה גילוי דעת שחוב ובעל כרחו היא, ולא נפעל הגירות דאין כאן זכות (ועי' באנצקלופדי' תלמודית כרך י"ב ערך זכין אות ט').

הת' אברהם משה יוסף
הרץ

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון תה (תשמ"ה)

לג. בגליון יא (שצז) כתב הת' ר. י. ח. וז"ל:
" . ואולי י"ל דבדוקא בקט הרמב"ם הלכה מפי
הקבלה" ולא "הלכה למשה מסיני" [וראי' ג"כ מש"כ
בהעמק שאלה בהקדמתו ס"ב וז"ל: "ופי' גמירי
מלשון גמנו וגמרו והיינו דבהלכות נזקי ממון
פ"ב ה"ג כתב על חצי נזק צרורות "ודבר ה' הלכה
מפי הקבלה" ודלא כפי' רש"י ב"ק ד"ה ונצי נזק
צרורות דקיימא לן בהנ"ל דהלכתא גמירי לה למשה
מסיני דממונא הוא וכו'"] , (רש"י ב"ק
ג, ב.) ובא בזה לתרץ הקושיא דהרי כתב הרמב"ם
דבהלכה למשה מסיני לא מצינו מחלוקת ואילו
בצרורות יש מחלוקת דסומכוס סובר דצרורות משלם
נזק שלם, עכת"ד.

ולהעיר שלכאורה בלקו"ש חח"י שיחה ג' לפר'
נשא משמע שהלכה מפי הקבלה והלכה למשה מסיני
היינו הך, כי שם כתוב, וז"ל: " . . . אז דאס וזאס
"האיש מדיר את בנו ונזיר" איז "הלכה הוא
בנזיר" (הלכה למשה מסיני) . . . "עכ"ל.

וברמב"ם פ"ב מהל; נזירות הי"ג נז"ל:
" . . . דהאיש מדיר בנו הקטן בנזיר . . . ודבר זה
הלכה מפי הקבלה הוא " וא"כ היינו הך.

ושאלתו בנוגע לחצי נזק צרורות שיש מחלוקת
בין רבנו וסומכוס כבר כתב כ"ק אד"ש ש"פ האזינו
ש.ז. בס"י י"ז ח"י (כמו שהביא הת' נ.ש.פ.
לעיל) בנוגע לשיעורין, ועד"ז אפ"ל כאן שעצם
ענין של צרורות זה הלכה למשה מסיני, אבל
הפרטים, כמה צריכים לשלם, לא נתפרש, וע"ז באה
המחלוקת דרבנן וסומכוס (כמ"ש בחידושי מהר"ץ
חיות על מס' ב"ק דף יז, ב.).

נתן טייטלבוים

קובץ הנ"ל גליון תס (תשמ"ו)

א. בלקו"ש חלק י"ח פ' נשא שיחה ג' באות ה' כתוב, וז"ל:
"וועט מען פארשטיין כל הנ"ל בהקדים קושיית הרד"ק: ווי
אזוי איז שמואל געווארען א נזיר, מען קען ניט זאגען אז
דאס איז מצד נדר חנה אמו ווארום: א) שמואל איז דאך דעמאלט
נאך ניט געווען בעולם איז דער נדר אויף אים ניט חל וכו'"
עכ"ל.

ובהערה 38 וז"ל ולהעיר לדעת ר' מאיר (ד"לא ר' מאיר
שמו אלא ר' נהוראי" - עירובין י"ג ע"ב) אדם מקדיש דבר
שלא בא לעולם (ערכין כ' ב.)

והנה ע"פ זה אפשר לתרץ הקושיא המפורסמת (עיין בשו"ת
אור המאיר סימן ל', ובשו"ת אבני חפץ, ועוד) בהא דתנן במשנה
בנזיר שם "נזיר הי' שמואל כדברי נהוראי" דאם ר' נהוראי בעל
שמועה זו הו"ל לומר דברי נהוראי ומאי כדברי.

אמנם ע"פ הנ"ל אפשר לומר שכוונת המשנה הוא לתרץ קושיית
הרד"ק הנ"ל דהאיך שמואל נעשה נזיר בשעה שהוא לא הי' בעולם
וע"ז בא המשנה "כדברי ר' נהוראי" דהיינו כדברי ר' מאיר דס"ל
ד"אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם" ועפ"ז מתורץ קושיית הרד"ק וע"ש
בהשיחה בארוכה ובהע' הנ"ל, (ועפ"ז אין צריך לפלפל ולדחוק
כוונת המשנה ככמה אחרונים אלא כוונת המשנה כפשטות).

נח שמחה פאקס

- תות"ל מאנטרעאל -

ספיקא דרבנן בדין נתן הוא ואמרה היא

הת' מנחם מענדל ניימרק

א.

איתא בגמ' קידושין ה, ב: "ת"ר כיצד בכסף, נתן לה כסף או שווה כסף, ואמר לה הרי את מקודשת לי. . . מקודשת. אבל היא שנתנה לו ואמרה היא לא הווי קידושין. מתקיף לה רב פפא, טעמא דנתן הוא ואמר הוא, הא נתן הוא ואמרה היא אינה מקודשת. אימא סיפא, אבל היא שנתנה לו ואמרה היא לא הווי קידושין. טעמא דנתנה היא ואמרה היא, הא נתן הוא ואמרה היא הווי קידושין".

ומתריך: "הכי קאמר, נתן הוא ואמר הוא, פשיטא דהווי קידושין. נתן הוא ואמרה היא, נעשה כמי שנתנה היא ואמרה היא ולא הווי קידושין".

וממשיך: "ואיבעית אימא, נתן הוא ואמר הוא, פשיטא דהווי קידושין. נתן הוא ואמרה היא, ספיקא הוא וחיישינן מדרבנן".

ולהלכה נקטינן כדעת האיבעית אימא, שנתן הוא ואמרה היא הווי ספק וחיישינן מדרבנן.

והנה הרמב"ם (פ"ג מהלכות אישות ה"ב) והרי"ף (א, ב בדפי הרי"ף) הוסיפו דין שלא הובא בברייתא – "נתנה היא ואמר הוא", ופסקו דלא הווי קידושין, כיון ד"ונתן לה" בעינן, וליכא.

והקשה הר"ן (א, ב בדפי הרי"ף ד"ה תנו רבנן), דלשיטת ה"איבעית אימא", דהלכתא כוותי', מוכח שתנא דברייתא כתב רק מה שאינו ספק ("נתן הוא ואמר הוא" – דהווי קידושין בודאי, ו"נתנה היא ואמרה היא" – דבודאי אינה מקודשת). ומאחר שלא הזכיר התנא דין נתנה היא ואמר הוא, מנ"ל דלא הווי קידושין – הא אפשר שגם הוא בספק.

ותירץ, דדוקא בנתן הוא ואמרה היא איכא לספוקי, "כיוון שבשעת נתינה אמרה היא והוא שתק, הרי הוא כמסכים לדברי". . . הלכך איכא למימר דהו"ל כנתן הוא ואמר הוא. אבל נתנה היא ואמר הוא. . . ליכא למימר דקרינן בי' כי יקח כל, ומשום הכי ליכא לספוקי דליהווי קידושין".

ומכלל דבריו יוצא, שספק רבנן בדין נתן הוא ואמרה היא הוא, האם סגי ב"מסכים לדבריה", או דילמא אמירה ממש בעינן.

ב.

ובסברות צדדי הספק יש לומר, ובהקדים:

איתא במשנה סוף מסכת נזיר: "נזיר היה שמואל, כדברי ר' נהוראי, שנא' ומורה לא יעלה על ראשו. נאמר בשמשון ומורה ונאמר בשמואל ומורה, מה מורה האמורה בשמעון נזיר, אף מורה האמורה בשמואל נזיר. א"ר יוסי, והלא אין מורה אלא של בשר ודם. א"ל רבי נהוראי, והלא כבר נאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני, שכבר היה עליו מורא של בשר ודם נוא"כ א"א לומר ש"ומורה לא יעלה על ראשו" היינו מורא בשר ודם]".

ובגמרא: "א"ל רב לחייא ברי', חטוף ובריך (מהר לברך שתהא זריו ונשכר. רש"י). וכן א"ל רב הונא לרבה ברי', חטוף ובריך". ומקשינן: "למימרא דמברך עדיף, והתניא רבי יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך, וא"ל רבי נהוראי, השמים כך הוא, תדע שהרי גולייירים מתגרין במלחמה וגבורים נוצחין (חלשין מתגרים במלחמה תחלה ואח"כ גבורים באין ונוצחין, אף כאן העונה אמן בא לאחר המברך ומנצח, לומר שהעונה אמן משובח מן המברך. רש"י)". ומפרקינן: "תנאי היא, דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע, אלא שממהרין (ליתן שכר. רש"י) למברך תחילה".

ובביאור מחלוקת רבי נהוראי ור' יוסי, והקשר להסוגיא דגדול העונה אמן יותר מן המברך, מבאר רבינו (לשלימות הענין ראה בארוכה בלקו"ש ח"ח ע' 63 ואילך), ובהקדים:

הנה הקשה הרד"ק (שמו"א א, יא) כיצד חל על שמואל דין נזירות, והא אמו היא שהזירתו, וקיי"ל (נזיר ח, ב) "האב מדיר את בנו בנזיר, ואין האשה מדרת את בנו בנזיר". ועוד, דנדר חנה הי' עוד קודם שבא שמואל לעולם, ואיך חל עליו נדר זה.

ומבאר, שנדר חנה אכן לא הי' שבנה יהי' נזיר, דזה אין בכוחה להדיר, אלא שנדרה שהיא תגדלו ותחנכו בהנהגות של נזירות. ורק שכאשר גדל שמואל ולא מיחה, ועוד זאת – שהמשיך להתנהג כנזיר, הרי שהחיל על עצמו קדושת נזירות למפרע.

וע"ד שמצינו (ראה רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ג) בגר קטן, שטובלים ומלים אותו בקטנותו אף שכשיגדיל יוכל למחות, כיון שבאם אינו מוחה וממשיך להתנהג כישראל – הרי מעשה הגירות (שעשו לו בקטנותו) מועיל למפרע.

אמנם כ"ז הוא לשיטת ר' נהוראי דוקא. אבל לר' יוסי א"א שהנזירות תחול ע"י העדר המחאה לבד. נומה שמצינו שהודר שמשון לפני לידתו, הרי (א) גם לפני הסכמתו חלה עליו חובת הזהירות בהנהגת נזירות (ולא מדין נזירות), שהרי כן ציווה לו המלאך וכו'. (ב) גם אחרי ההסכמה נעשה נזיר גמור (ראה נזיר יד, א).

ובהמשך למחלוקת זו – אם הסכמה יכולה לפעול כמו התחלת ויסוד הדבר – מביא בגמ' דברי רב לחייא ברי' "חטוף ובריך", והיינו שהן אמת שמי שמסכים להדבר פעולתו חשובה ג"כ, אך מ"מ אי"ז כמו המתחיל עצמו, ולכן עדיף לחטוף ולברך ולא להסתפק בעניית אמן.

וממשיך: "למימרא דמברך עדיף, והתניא רבי יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך, וא"ל רבי נהוראי, השמים כך הוא, תדע שהרי גולליירים מתגרין במלחמה וגבורים נוצחין". והיינו שאולי ר"י ור"נ לשיטתייהו:

ר"י ס"ל שאכן יש מעלה ויתרון בעונה על המברך, אבל לא שהוא יכול לפעול (ע"י ענייתו) את ענין הברכה.

משא"כ ר"נ נקט שמעלת העונה אינה רק שהוא "גדול יותר", אלא שפועל הוספה חדשה בהברכה. ומביא רא"י ע"ז – שגולליירים (חלשים) מתגרין במלחמה – בלבד, כחנה שהחלה את נזירות שמואל, אבל העונה – הממשיך והמקיים את הדבר – הוא "נוצחין", כשמואל שע"י הנהגתו פעל את נזירותו למפרע.

וע"פ כהנ"ל אפשר שזהו ספק רבנן בדין אמרה היא ונתן הוא. דלשי' ר' יוסי, אין בכוחו של הבעל לפעול ע"י שתיקתו והסכמתו את פעולת האמירה. אבל לר' נהוראי, שתיקתו והסכמתו יכולה לפעול את האמירה מעיקרא, כבנזירות שמואל – ולכן מקודשת. וכיוון שלהלכה לא נפסק לא כמר ולא כמר, הוי ספיקא וחיישינן מדרבנן.

הדרן למסכת נזיר

הת' זלמן משה אברהם

ישיבה-גדולה תומכי-תמימים ליובאוויטש
קרית-גת, אה"ק

א

בלקוטי שיחות חח"י פ' נשא שיחה ג' (עמ' 63) הרבי מביא את המשנה בסוף מס' נזיר: "נזיר היה שמואל כדברי ר' נהוראי שנאמר "ומורה לא יעלה על ראשו", נאמר (שמואל-א, א' י"א) בשמשון "ומורה" ונאמר בשמואל "ומורה" – מה מורה האמור בשמשון נזיר אף מורה האמור בשמואל נזיר. א"ד יוסי והלא אין מורה אלא של ב"ד, אמר לו ר' נהוראי והלא כבר נאמר "ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני" (שמואל א ט"ז ב') שכבר היה עליו מורה של ב"ד".

וע"ז מקשה כמה שאלות: (א) יש כלל במס' זבחים (דף מ"ח ע, א) ש"אין גז"ש למחצה" ואם ר' נהוראי לומד נזירות שמואל מנזירות שמשון, נזירות שמואל צריכה להיות אותה סוג נזירות דשמשון, והרי הרמב"ם פוסק בפ"ג מהל' נזירות הלכה ט"ז וז"ל: "שמואל הרמתי נזיר עולם הי", דהיינו בכל דיני נזיר עולם, ובפרק א' משנה ב' בנזיר כתוב: "מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון נזיר עולם הכביד שערו, מקל התער, ומביא שלש בהמות ואם נטמא מביא קרבן טומאה, נזיר שמשון הכביד שערו אינו מקל ואם נטמא אינו מביא קרבן טומאה". ובתוס' (נזיר דף ד' ע"א ד"ה 'מה בין נזיר שמשון לנזיר עולם') "וא"ת שאלה איכא ביני' דנזיר שמשון ליתא בשאלה ונזיר עולם איתא בשאלה כדאי' בפ' בתרא דמכות (דף כ"ה ע"א) גבי חורש תלם אחד וי"ל מילתא דליתא בנזירות לא קתני ואם ישאל על נזירות אז לא הוי נזיר ור"ל מה בין נזיר שמשון כו' כששניהם נזירין". עכ"ל. ואיך יכול להיות ששמואל היה נזיר עולם ולא נזיר כשמשון אם לומדים הנזירות של שמואל משמשון?

ב) בירושלמי מס' נזיר פ"א סה"ב וז"ל: "אמר ר' חנינא מסתברא שתדחה נזירות תורה לנזירות שמשון מאי טעמא? – "כן יעשה על תורת נזרו" את שנזירותו תורה, יצאה נזירות שמשון שאינה תורה, ניטמא אינו מביא קרבן טומאה לא אמר אלא אינו מביא קרבן טומאה הא ללקות לוקה, מתניתא דרבי יודה דתני בשם ר' יודה נזיר שמשון מטמא למתים שכן היה שמשון עצמו מיטמא למתים כו".

ומבאר ב"קרבן העדה" ד"ה "מסתברא שתדחה נזירות תורה לנזירות שמשון": "שנזירות שמשון אינה מן התורה אלא הלכה למשה מסיני ואם נטמא תוך ל' משלים נזירות התורה וכיון שכן ודאי שנוהג תחלה נזירות הראשון. יצאה נזירות שמשון שאינה תורה – אלא הלכה". ובד"ה "לא אמר": "כלומר לא תידוק ממתניתין דלא אמר שאינו מביא קרבן טומאה הא ללקות לוקה אלא אפילו לכתחילה מותר לטמא דמתניתין ר"י וכדמסיק והוא דנק' אינו מביא קרבן טמאה אידי דתנא סיפא נזיר עולם אם נטמא מביא קרבן טומאה תני רישא אינו מביא עכ"ל.

וברמב"ם פ"ג מהל' נזירות הל' י"ג: "שמשון לא היה נזיר גמור שהרי לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה".

ולכאורה, שמשון בכלל לא היה נזיר רגיל, א"כ איך אפשר ללמוד ממנו "נזיר עולם" שיש עליו כל דיני נזירות?

ב

ומתוך הרדב"ז בהל' ט"ז שם וז"ל: "זי"ל דלא ילפינן משמשון אלא דמורה היינו לשון נזירות ושמואל אמו הדירתו בנזירות והרי הוא כשאר נזירי עולם ואסור ליטמא למתים ואיתי' בשאלה ושאני שמשון שהודר על פי המלאך".

אבל מלשון המשנה "נאמר בשמשון מורה ונאמר בשמואל מורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר", משמע שזה גז"ש כשאר גזירה שוות ו"אין גז"ש למחצה"? ועוד ועיקר מהלשון "מה מורה כו' נזיר אף מורה כו' נזיר" ולא "מה מורה כו' תער אף מורה כו' תער" משמע שהגז"ש הוא לא רק בתרגום הפשוט של מורה דהיינו "מתכות", אלא בכללות ענין הנזירות, שלומדים ענין נזירות שמואל מנזירות שמשון ולא רק הענין של "מורה" – "תער", ולא כמ"ש הרדב"ז א"כ הדרא קושיא לדוכתא?

ויותר יוקשה שהרי בהמשך להמשנה כתוב בגמ': "א"ל רב חייא ברי' חטוף ובריק, וכן א"ל רב הונא לרבה ברי' חטוף ובריק, למימרא דמברך עדיף, והתניא רבי יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך וא"ל ר' נהוריא השמים כך הוא

תדעי שהרי גליירים מתגרין במלחמה וגבורים נוצחין, תנאי הוא דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממהרין לברך תחילה". עכ"ל

וצריך להבין: א) מה הקשר והשייכות בין הגמ' להמשנה בסוף מס' נזיר, לכאור' מקומו הוא במס' ברכות, ששם ענין הברכות?

ב) מה מחדש ר' נהוראי (על דברי רב יוסי "גדול העונה אמן יותר מן המברך") באמרו "השמים (בשבועה) כך היא" ומה ההוכחה ש"תדע שהרי גליירים מתגרין במלחמה וגבורים נוצחין"?

ג

וכדי להבין כ"ז מקדים הרבי שאלות הרד"ק והאברבנאל:

דהנה כתב הרד"ק, וז"ל: "אני תמה איך חל נדרה על בנה שיהיה נזיר, ועוד שלא היה בעולם ואיך חל הנדר עליו, ואפילו היה בעולם, הרי אמרו: "האיש מדיר את בנו נזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר", ואפילו באיש לא מצא בו טעם אלא אמרו: "הלכה היא בנזיר?", ואם תאמר כי אלקנה עשה הנדר גם כן אחרי ששמע מאשתו, זה לא ראינו והאיך הניח הפסוק לספור עיקר הנדר וכתב נדר חנה שאינו נדר זה רחוק?, ויותר אני תמוה איך לא דבור רז"ל בזה הדבר כי לא מצאתי בדבריהם בזה שום דבר לא במדרש ולא בתלמוד?" עכ"ל

וכן הקשה ה"אברבנאל' (בשאלה הה') וז"ל: "בנדר חנה שנדרה ואמרה "ונתתיו לה' כל ימי חייו" וגו', ובאמרה עוד "וגם אנכי השאלתיהו לה' כל הימים גו'". ויקשה זה לזה, שהאדם מדיר את בנו לנזיר ואין האשה מדרת את בנה לנזיר, ואם אמרנו שאלקנה קיים את נדרה כאשר שמע אותו, הנה לא נזהר זה בכתוב, שהוא העיקר וזכר נדר חנה שהוא הטפל, וגם יקשה איך חל הנדר על דבר שעדיין לא היה בעולם?" עכ"ל.

והיינו שמקשה על עצם נזירות דשמואל, דלא חלה כלל באמירת חנה: "ונתתיו לה' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו", ומב' טעמים: א) שמואל לא היה בעולם וממילא הנדר לא חל עליו. ב) אפילו אם הוא היה בעולם, אין בכוחה של חנה לעשות שמואל נזיר אפילו ע"י נדר, כי (בנזיר דף כ"ו ע"ב) "האיש מדיר את בנו כנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר"?

ד

והנה, נסיון ביאור הרד"ק שלאחר שחנה הדירה שמואל, הדירו אלקנה בעלה לא עלה יפה, דלפי"ז יוקשה מאוד כיצד לא מספרת התורה ענין עיקרי זה שנוגע לעצם חלות הנדר?

ולפום ריהטא שה'כלי יקר' (הובא ב'צווארי שלל' להחיד"א – בהפטרות ר"ה; ואהבת יונתן – שם) נטה לבאר באופן דומה, שלאחרי שחנה נדרה, בעלה (אלקנה) קיים את נדרה. והיינו ש(הוא לא הדיר את שמואל פעם נוספת, אלא) פעל שאותו נדר שחנה הדירתו יחול, ולזה אכן התייחסה התורה.

אבל, לבד זאת שעדיין קצת קשה שהתורה לא הזכירה כלל התייחסות כלשהי של אלקנה לנדר זה, אף שרק באמצעותו יכל הנדר לחול, הרי יוקשה ביותר, דמביאור זה אנו למדים גדר חדש בדיני נזירות: שהבעל יכול לקיים נדר שהאשה (לא נדרה על עצמה, כי אם) הדירה אחרים, ומנין המקור לחידוש גדול זה?

וב'אברבנאל' (שם א אות כ"ח) מצינו תירוץ אחר וז"ל: "והיא גם אנכי השאלתיהו לה", רוצה לומר כמו שאנכי נצבתי על משמרתי עליו ואנכי התפללתי עליו וה' יתברך ביחוד לבד נתנו, הנה אם כן יש יכולת בידי להדירו ולתתו לה', וזהו וגם אנכי השאלתיהו לה' כל הימים", דהיינו שחנה אומרת שבעבורי ובסיבתי לבד נולד הנער (ולא מצד אלקנה כלל) א"כ יש ביכולתי להדירו. אבל גם ביאור זה הינו חידוש גדול בהלכה וצ"ע למקורו. (וראה גם שו"ת החת"ס חו"מ תשובה ט סוף אות ב' שמתרץ ע"ד ה'אברבנאל').

ה

ולכאורה, יש לנו להקשות ע"ד הנ"ל גם לגבי שמשון:

דהנה משלון הרמב"ם (בהל' נזירות שם) שכתב ש"שמשון לא היה נזיר גמור" – מובן שחלה עליו קדושת נזיר ולא רק התנהגות בדרך של נזירות (פרישה מין ותגלחת) אלא שהוא לא היה נזיר גמור, ואינו מובן: הרי כל נזירותו שדל שמשון באה על ידי שהמלאך הפרישו מהטומאה, וא"כ: כיצד יתכן שמלאך שכל ענינו הוא למלא שליחות, למסור על ציווי אודות התנהגות מסוימתך וכדו', יחיל גדר נזיר על שמשון?

בעומק יותר אפשר להבין שאלה זו ע"ד חידושו של הרבי בשיטת הרמב"ם, בנוגע לגר בזה"ז שאין באפשרותו למלא את חובתו בהבאת קרבן, שהרמב"ם בהל' איסורי ביאה פי"ג ה"ה: "קרבנו להיות גר גמור" ומחדש הרבי בלקו"ש (חכ"ו משפטים ג) שבאמת הוא גר גמור – גר גמור שקרבנו מעכבו. ועד"ז בנוגע לשמשון הרמב"ם כותב "שמשון לא היה נזיר גמור" מובן שהוא היה נזיר ממש אבל לא נזיר גמור – ומתחזקת השאלה: כיצד הוא נזיר?

וראה בכס"מ שרצה לומר שהנזירות דשמשון חלה על ידי מנוח, ובלשונו (פ"ד מהל' נזירות הי"ג בסוף דבריו): "ואמאי דאמר דחייל נזירות שמשון הוי טעמא משום דס"ל דהוי דבר הנידר מאי דכתוב כי נזיר אלקים היה הנער. מנוח הוא

דקאמר ליה", אבל זה אינו לשיטת הרמב"ם דכתב שם להדיא: "לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מהטומאה", וכמו שכתב הרדב"ז שם דזהו טעם הרמב"ם שלא היה נזיר גמור "שאם היה נזיר גמור כגון שהדיח אביו היה נוהג בו כל דברי נזירות ולא הי' מטמא למתים אלא המלאך הפרישו" ולא אביו.

ו

גם צ"ל בסיפור הכתוב: בתחילת הסיפור אמר המלאך לאשת מנוח ב' דברים: (א) איך עליה לנהוג ("ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא"). (ב) לגבי הנער ("ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים יהי' הנער מן הבטן"). ואילו בסוף הסיפור כשמנוח שאל את המלאך מה יהיה משפט הנער ומעשהו" המלאך ענה לו רק בנוגע להתנהגות אשתו ("כל אשר צויתיה תשמור") ולא בנוגע לנער (שמשון) עצמו?

ולהוסיף שגם אם נוכל למצוא הסבר בהא שהיה אצל שמואל ושמשון דין "האיש מדיר את בנו בנזיר", הרי יוקשה ביותר הא דדין זה ש"האיש מדיר את בנו בנזיר" הוא "הלכה בנזיר" וכמ"ש הרמב"ם בפ' המשניות (נזיר פ"ד מ"ו): "זה שאמר האיש מדיר את בנו בנזיר וכו' הוא ענין שבא מפי הקבלה אין לו סמך בתורה ולא רמז והוא מה שאמר הלכה בנזיר" – והרי לא רק שיש סמך בתנ"ך אלא זהו סיפור מפורש אצל שמואל ושמשון?

ז

ובשיחה מתרץ הרבי את השאלות ובהקדים יסוד דיני קטן שנתגייר, דאיתא בגמ' (כתובות דף י"א ע"א): "אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין (רש"י: גר קטן – אם אין לו אב, ואמו הביאתו להתגייר, מטבילין – דאין לך גר בלא מילה וטבילה; על דעת בין דין – שלשה יהיו בטבילתו כדין כל טבילת גר שצריכים ג' והן נעשין לו אב והרי הוא גר על ידיהן ומגעו ביין כשר) מאי קמ"ל דזכות הוא לו, וזכין לאדם שלא בפניו, תנינא זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו? מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה דהא קיימא לן דעבד ודאי בהפקירא ניחא ליה (רש"י: מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה – וחוב הוא לו ואין אדם נעשה שליח לאדם לחובתו שלא בפניו כלומר שלא מדעתו וקטן לאו בר דעת הוא; דהא גבי עבד קי"ל – בפ"ק דגיטין (דף י"ג) דודאי בהפקירא ניחא ליה נוח לו להיות עבד ויהא מותר בהפקר זימת השפחות מהיות בן חורין להיות מותר בבת ישראל דלא זילא לי' ולא שכיחא לי' להפקירא) קמ"ל דהני מילי גדול דטעם טעם דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו (רש"י: קמ"ל – הכא דגבי עובד כוכבים קטן לא אמרינן הכי; דהני מילי – דניחא ליה בהפקירא; גדול

– [במדות] הפקירות וטעים ליה טעמא דאיסורא) אמר רב יוסף הגדילו יכולין למחות (רש"י: הגדילו – קטנים שנתגיירו ואפי' עם אביהן; יכולין למחות – ולומר אי אפשינו להיות גרים וחוזרין לסורן ואין לנו לענשן בב"ד ואפי' ידינו תקיפה ואם קדש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות כישראל מומר).

ואע"פ ששיעור הגדלות בישראל הוא שנה ויום א' לבן, ולבת י"ב שנה ויום א' משא"כ שאינו-יהודי הרי מחלוקת יש בדבר דיש אומרים דנחשב גדול משעה שיש לו דעת כפי שניכר הדבר לב"ד, ולפני שבא לשיעור זה הוא בכלל קטן (וראה שו"ת חתם סופר יו"ד, שי"ז) וכן נראה לפי התוס' רי"ד בד"ה 'קטן לענין מחאתו'. אמנם דהמאירי והשיטה מקובצת בשם הראב"ד סוברים שגדלות הנזכרת כאן היא הגדלות הרגילה בישראל,

אמנם שעכ"פ, כיצד שנלמד את הגיל בו הוא נהיה גדול, באם כאשר הוא הגדיל הוא מחה הרי הוא עכו"ם לכל דבר, ועד כדי שאם קידש אשה יוצאת ממנו בלא גט ואם נגע ביין הוי יין נסך למפרע מכיון שהמחאה עוקרת את הגירות למפרע. אבל, אעפ"כ כל זמן שלא מחו הוי כישראל לכל דבר – מכיון שכעת הוא מתנהג כישראל, חזקה עליהם שימשיכו לנהוג כישראל וכמ"ש הריטב"א ע"א

[וראה בשו"ת חתם סופר (שם) שהובא מהריטב"א שגרים אין מוחין ולכן אין אפי' ספק שמא הקטן ימחה כשיתגדל ולכן אפשר לברך "על המילה" על בריתו אע"פ שאם ימחה, הברית לא היתה ברית למפרע, וכן לכל ענין נחשב כישראל גמור עד שימחה. כלומר דזה שנחשב כישראל לפני המחאה זה לא בגלל הברית וטבילה שהיתה לו אלא בגלל החזקה שמסתמא כשיגדל יקבל עול מצות].

ח

והנ"ל הוא ע"ד מ"ש כ"ק אדמו"ר מה"מ בלקו"ש (חל"ג ע' 92) דהא דשלא נמנית קבלת המצוות כחלק מתנאי הגירות, כי כשלא קיבל המצוות – אין זה חסרון בתנאי הגירות אלא אין כאן גירות, ורק לאחר שרוצה "להכנס ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה" יש חלות בגירות במילה וטבילה, משא"כ אם לא הקדים קבלת עול תורה ומצוות, אין כאן מעשה גירות. (וראה בהערה 44 שם) וענין זה נראה גם מדברי השו"ת חמדת שלמה (חיו"ד סכ"ט אות כ"א ואילך) דרק הודעת (שכר) המצוות ועונשן אינה מעכבת בדיעבד, אבל קבלת מצות מעכבת וע"ש. ולכן ענין הגירות הוא קבלת המצוות, והמילה והטבילה פועלים רק את חלות הגירות, ואע"פ שחלות הגירות הוא לעיכובא דאם לא מל וטבל - אין כלל גדר גירות, מ"מ המילה והטבילה הם לא עצם הגירות ורק ע"י קבלת המצוות בפועל - נעשה גר, כי קבלת המצוות בעצמם הם ענין הגירות. ובגר קטן הקבלת מצוות שלו הוא כשנתגדל וממילא חל עליו גירות משעת מילה

וטבילה למפרע ולכן גם לפני שנתגדל יש חזקה שלא ימחה וגירותו כבר חלה עליו משעת מילה וטבילה ונחשב לישראל לכל דבר אע"פ שאם ימחה יהיה גוי גמור למפרע כנ"ל. וא"כ קטן העדר מחאתו הוא גירותו. וע"ד השיחה כאן דהיות שהגיור בקטנותו הוא רק מעשה של גיור, אין הוא מתקדש בקדושת ישראל עד שנעשה גדול, אך כאשר גדל ולא מחה, הוא מתקדש בקדושת ישראל ולכן אין הוא חייב שוב בטבילה ובהטפת דם ברית, אלא שמסתפקים במעשה הגיור של בית דין (או של אביו) בהיותו קטן.

ועד"ז בטבילת גר (אפי' גר גדול) שמברך "למול את הגרים", "למול . . ברית יום ולילה" כמבואר בשו"ע סי' רס"ח, דאם לא טבל לא הוי גר ואפשר לבטל את כל הגירות ושב להיות גוי גמור כמקודם, ויותר מזה כמ"ש בט"ז שם סה"ד בשם הרמב"ן דלמה משהינן מצות טבילה ולא טבלינן אותו קודם המילה, ותירץ כיון שהמילה קשה עליו מלין תחילה דאי פריש יפרוש מיהו אם טבל תחילה הרי זה גר. כלומר שמלין לפני הטבילה בכדי שימחה, ואם לא טבל הוי כאילו לא היתה מילה למפרע וכשטבל נעשה גר למפרע.

ט

והנה, בענין הקשר בין גרות לנזירות מצינו ב'שיטה מקובצת' מס' נדרים דף יז ע"א כותב וז"ל: "וחוקי הנזירות הוא שמיד שקיבל אדם בעצמו להיות נזיר נאסר בדברים הללו, דומה למי שנתגייר שמיד נאסר בכל איסורי תורה מבלתי שיאסרם עליו אלא מחוקי הדין, שכל מי שהוא ישראל נאסר באיסורי תורה ומצווה במצותיה, וכך הנזיר מצווה על היוצא מן הגפן" עכ"ל. כלומר שקבלת הנזירות דומה לקבלת המצוות שנתגייר.

ועד"ז מתרץ הרבי השאלות הנ"ל בנוגע לשמואל ושמשון שציווי המלאך "ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים יהיה הנער מן הבטן" לא עשה את שמשון נזיר וציווי המלאך רק חייב אותו להתנהג בדיני נזירות (חוץ מכמה דינים) אבל לא קידש אותו בקדושת נזירות.

ולפי"ז תובן לשון הרמב"ם בפיה"מ בסוף מס' נזיר: "המלאך אמר לאמו כי נזיר אלקים כו' ענינו פירוש" ובהל' נזירות כתב ש"המלאך הפרישו מן הטומאה כי המלאך רק פעל ההפרשה על שמשון (שלא יתגלח ולא ישתה יין) אבל לא קדושת נזירות.

י

וכן בנוגע לנדר חנה "ומורה לא יעלה על ראשו", הכוונה בזה היא שחנה נדרה

על עצמה לדאוג לכך ששמואל ינהג בדיני הנזירות "כל ימי חייו" ואע"פ שהיא רק אמרה "ומורה לא יעלה על ראשו" בנוגע לתגלחת ולא בנוגע לכל דיני נזירות, הרי האומר הריני נזיר מן התגלחת נעשה נזיר גמור (כדאי' בנזיר דף ג' ע"ב וברמב"ם הל' נזיר פ"א ה"ט). והוי נזירות לכל דבר, וכדאי' בנדרים דף ל' דעת רב שבנדרים הלך אחר לשון בנ"א, עכ"פ נדר חנה לא הפך שמואל לנזיר אלא ע"י נדרה חייבה את עצמה לנהוג עמו בכל דיני נזירות. אבל כששמואל ושמשון גדלו ולא מחו על נזירותם הם התקדשו בקדושת נזירות למפרע כ"א בנזירות שלו לכל ימי הנזירות. וזירות זו נפעלה על ידי המשכתם בהנהגה של נזירות **למפרע**, ע"ד גר קטן שע"י המשכתו בהנהגה יהודית הוא יהודי מלמפרע, ושוב אין צריך מעשה הגירות.

ובהערה 66 הרבי שואל ולכאורה קשה דלפ"ז הי' שמשון יכול לשאול על נזירותו בכדי למחות, ואם א"א לו למחות ע"י שאלה אין ללמוד מזה כלום כיון דהוא בע"כ וא"א לו למחות, והרי הרמב"ם פוסק בהל' נזירות פ"ג הי"ב שנזיר שמשון אינו יכול לשאול על נזירותו לפי ש"נזירות שמשון לעולם היתה" ולא רק **שבפועל** נזירותו היתה נזירות עולם ולכן אינו יכול להשאל אלא שבעצם נזירות שמשון לעולם היתה" הכס"מ.

ובזה הרבי מסביר בשני אופנים (א) שאלה שייכת בענין שכולו אל השואל (ב) לא מצינו שאלה למחצה (ג) העדר המחאה אינו **מוסיף** ענין כ"א שמאשר אותו הענין ויש אופן אחר לתרץ כדלקמן אות י"ד.

ולפי היסוד הנ"ל ששמואל ושמשון קבלו נזירותם ע"י התנהגות של נזיר ואי מחאה כמו גר קטן, מתורץ המשנה בסיום מס' נזיר, למה ר' נהוראי לומד נזירות שמואל מנזירות שמשון למרות שמשון לא היה נזיר גמור כי הגזירה שוה ביניהם הוא לא רק בהפרט של מורה – תער "אין גזירה שוה למחצה" אלא שבדיוק כמו שמשון שקבל נזירותו ע"י התנהגות באופן ד"ומורה לא יעלה" דהיינו התנהגות של נזירות ואי מחאה קיבל על עצמו קדושת נזירות למפרע ככה גם כן אצל שמואל ע"י אי מחאתו בהנהגת חנה אמו עד שנתגדל גרם **למפרע** שקדושת נזירות יחול עליו.

יא

היוצא מהנ"ל דחידושו של ר' נהוראי הוא, שישנו דבר לכאורה, רק הסכמה והמשך לעיקר הדבר, ויסודו משפיע יותר מאשר התחלת הדבר ויסודו כשלעצמו. ובזה תובן המשך הגמ' "אמר ליה רב לחייא בריה חטוף ובריק, וכן אמר ליה ר' הונא לרבה בריה חטוף ובריק" – המברך הוא זה שמביע את הברכה, ובפרט ע"פ

מש"כ הרמב"ם ה"א מהל' ברכות הי"א: "וכל העונה אמן אחר המברך ה"ז מברך והוא שיהיה המברך חייב באותה ברכה, ועי' בכס"מ שם שכ': א"ל רב הונא לרבה בריה חטוף וברך כלומר לפי שיותר טוב המברך מעונה אמן ולא אשכחן אמוראי דס"ל כר"י, אלמא לית להלכתא כוותיה. ולכן האמן רק מסכים לברכת המברך".

חזינן מהנ"ל, שמהנהגת האמוראים שאמרו "חטוף וברך" שיש להזדרז לומר את הברכה והיינו שההתחלה בענין זה יותר חשוב מההסכמה המאוחרת יותר. ומזה מדיעה שאלת הגמ': "למימרא דמברך עדיף?" וע"ז מביאה הפלוגתא בברייתא, בין ר' יוסי ור' נהוראי לשיטתם ב"גדול העונה אמן יותר מן המברך" שלשיטת ר' יוסי אין חידוש מהותי בעניית אמן, משא"כ לשיטת ר' נהוראי שזה לא סתם "גדול יותר" – הוספה גדלות הברכה אלא "השמים בשבועה כך הוא" זה הוספה, חידוש ושינוי איכותי שנוצר ע"י עניית אמן, ולכן הוא מביא את המשל "תדע שהרי גולירים (חלשים) מתגרים במלחמה וגבורים נוצחין", ההבדל בין החלשים המתחילים במלחמה והגיבורים שמנצחים אותו, הוא ע"ד ההבדל בין נדר חנה (חלשים) שהתחיל נזירות שמואל, והעדר מחאתו (ע"ד עניית אמן – הגבורים), שנדרה לא גרם שום חובה על שמואל וכך גם בענין המברך, הענין אינו משלים (נצחון) ויתכן שיהיה אפשרות של מחאה כמו בגר קטן המבטל אותו. אבל מי שעונה "אמן" שמסכים עם תחלת הענין "נוצחין", זה גורם למצב חדש, לשלימות בברכה (נוצחין), וכך גם שמואל שהתקדש בנזירות עולם.

ובזה חולקים ר' יוסי ור' נהוראי במשנה, האם שמואל היה נזיר או לא, ר' נהוראי לשיטתו ש"הסכמה משפיעה יותר מתחלת הדבר" סובר ששמואל ע"י הסכמתו פעל נזירות למפרע, ולכן שמואל היה נזיר, משא"כ לר' יוסי הסכמה יכולה רק להוסיף ולחזק את התחלת הדבר, אך אינה יוכלה לגרום לחידוש ולשלימות איכותית בענין שעליו הוא מורה ולכן שמואל לא היה נזיר,

יב

והנה הביאור של הרבי, טעון עדיין ביאור לכאורה, בכמה ענינים היוצאים ממנו:

- (א) אין כל קשר בין הנדר של חנה לנזירות שמואל כלומר אפי' בלי נדר הוא יהיה נזיר ע"י העדר מחאתו להתנהגות אתו בדני נזירות.
- (ב) כל אשה יכולה לעשות בנה להיות נזיר עולם ע"י התנהגות אתו בדיני נזירות אפי' אם לא אמרו הרי הנזיר וכדומה (ועי' ברמב"ם פ"ה מהל' נזירות הל' י"ב).

ג) אפי' אחרי שקיבל על עצמו נזירות בהעדר מחאתו הנזירות חל למפרע, ולא משעת נדר אמו כי "אין האשה מדרת כו" וא"כ מה פעל חלות הנזירות דשמואל שיהיה נזיר עולם, העדר מחאתו – ע"ד גר קטן שהעדר מחאתו מראה שיהדותו חל למפרע משעת מילה וטבילה.

אמנם דלא דמי, דבגר קטן המילה וטבילה גורמים חלות הגרות ואם אין מילה וטבילה הדין של גר לא חל עליו, אבל אצלנו לא היה כל טבילה וכדו', וכיצד תחול עליו נזירות אפילו ללא אמירת הריני נזיר וכדו', ממה היא נוצרה?

ד) ועוד ועיקר: גר קטן צריך זכיית אביו או ב"ד (כמפורש במס' כתובות דף י"א ע"א) בכדי למול ולטבול אותו אבל אמו לא יכולה לזכות אותו, ואם גרותו חל רק מהסכמתו כשנתגדל, שמהעדר מחאתו נתברר הסכמתו מילה וטבילה וקבלת המצוות כמו לגבי שמשון ושמואל שע"י העדר מחאתם בשמואל בנדר אמו ובשמשון במצוות המלאך, א"כ למה צריכים דוקא זכיית האב וב"ד, הבן יכול לזכות עצמו כשנתגדל למפרע. אלא, הא גופא שאכן מצריכים זכיית האב או ב"ד ה"ז הוכחה ברורה שלא מסתפקים בהסכמת הבן כשנתגדל וכן בזכיית האמא בשבילו אלא דווקא צריכים את אביו או מי שבמקום אביו לזכות את הקטן בחלות הגרות?

יג

לכאורה היה אפשר לתרץ (בדוחק עכ"פ) עפמ"ש בגמרא (מס' נזיר דף כ"ה ע"ב) בסיבת הדין "האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר" שהוא מחלוקת ר"י ור"ל ר"י אמר הלכה היא בנזיר (שהאיש מזיר ולא האשה) ר"י ב"ד חנינא אמר ר"ל כדי לחנכו במצוות (טענה שהאיש מדיר את בנו בנזיר כדי לחנכו במצוות) (שואל הגמרא על ר"ל) אי הכי אפי' אישה נמי (מדרת את בנה בנזיר, ומתרץ) קסבר איש חייב לחנך בנו במצוות ואין האשה חייבת לחנך את בנה" עכ"ל הגמרא. והעיר ע"כ בתוס' ד"ה "כדי לחנכו" שהדין איש מדיר את בנו בנזיר כדי לחנכו במצוות הוא רק מדרבנן.

ולפי"ז לשיטת ר"ל יוצא שהנזירות בקטן הוא רק מדרבנן ומעיקר הדין אין נזירות בקטן, ולכן שמואל לא היה נזיר בקטנותו ורק כשגדל, הרי ע"י העדר מחאתו על הנהגת אמו קיבל ע"ע נזירות עולם בתור גדול, וכן בשמשון אע"פ שהיה נזיר "מן הבטן" לא היה נזיר גמור, קיבל ע"ע נזירות רק כשנתגדל.

אבל א"א לתרץ כן לדעת הרמב"ם שכתב שהלכה הוא כמו ר"י ולא כמו ר"ל ודבר זה הלכה מפי הקבלה הוא ואינו נוהג השאר נדרים (עי' בכסף משנה שכתב "וקימ"ל כר"י").

יד

והנה, על נזירות שמשון אולי היה אפשר לתרץ על פי שיטת הצפנת-פענח: דהנה, הרמב"ם (פ"ג בהלכות נזירות הי"ג) כותב: "מי שנדר נזיר כשמשון אינו יכול להשאר על נדרו שנזירות שמשון לעולם היתה". ומבאר הצפע"נ כוונתו עפ"י יסוד בדבריו ש"כל דבר דאין לו קץ כמו שלא התחיל כיון דאין שום נפק"מ בזמן שנהג כיון דלעולם הדבר חל עליו, כלומר כל דבר שאין זמן מוגבל לקיומו הוא קיים בלי הפסק, הוא חוץ משטח הזמן. אבל התחלה יש במשמעותה, עבר הדבר שהתחיל להתקיים כבר עבר זמן מסוים, שמצוי היה בעצם קיומו, שכן בהמשך מציאותו ניתנה בהגבלה של זמן שאילו לא היה גבול לקיומו לא היה קיים בפני הדבר שהתחיל, מושג של עבר – מהו עבר? וממילא אף לא מושג של התחלה, וכאן יחס כמו הדבר שקיים בו, שדבר שאין קץ לקיומו קשור בו, ע"כ אין רישומו של זמן ניכר בו, לפיכך דבר שאינו נתון בזמן מוגבל, הרי ביחס לשטח הזמן, כאילו לא עבר את התחלתו". ובמפענח צפונות "דא"כ לפי זה דבר שאין הפסק בו ואין שום נפק"מ כמה זמן עבר עליו לא שייך בו הזמן כלל וקיי"ל בנדרים דף צ דאין חכם מתיר עד שיחול הנדר עיי"ש וא"כ כאן הוה כמו שעדיין לא חל". ולפי"ז אין לשאול מי ומה גרם חלות הנזירות על שמשון כי בנזירות שמשון היה תמיד במצב שעוד לא חל הנזירות ומה שקיבל ע"ע נזירות כשנתגדל ע"י העדר מחאתו זהו בנוגע להתנהגותו וקדושתו אבל לא היה נזיר גמור כי לא חל הנזירות עליו.

טו

ולפי"ז מתורצת שאלת הרבי בהערה 66 איך שמשון יכול למחות בכדי שיהא העדר מחאה, הרי מי שנדר נזיר כשמשון אינו יכול להישאל כי "נזירות שמשון לעולם היתה", אמנם דעתה הוא מובן בפשטות, דכיון שנזירות שמשון אין לו חלות אין עליו שאלה, אבל אעפ"כ אפשר למחות על התנהגותו בתור נזיר, ואזי אכן תתבטל נזירותו, ודווקא ע"י שמקבל התנהגות נזיר ע"ע כשגדל עי"ז נפעלת הנזירות.

אבל קושייתנו על נזירות שמואל תוקשה עוד יותר, שהרי שם כן שייך שאלה, דהיינו שיש חלות הנזירות – שנזירות עולם ולכן אפשר לשאול עליו, א"כ מי ומה גרם חלות הנזירות בשמואל באמירת "הריני נזיר".

טז

ואולי אפשר לתרץ ע"פ חקירה בספר מנחת-מנחם (מס' כתובות שם) שחולקים בדין זכיית גר קטן שכתב בגמרא "אבל קטן זכות הוא לו" אך בגדול דטעם איסורא אי אפשר לזכות לו. וצריך ביאור מדוע הלא זו זכות ומדוע שלא נזכה לאדם?

והביאור בזה בב' אופנים:

א. דהוי זכות להיות ישראל, לכן זוכים לקטן, ומה שבגדול אין זוכים לו הרי זה משום שי לו זעת נגדית לא לזכות א"א לזכות לו, וקטן, כיון דליכא דעת נגדית זוכין עבורו, אף דליכא דעת בעד הגרות וזהו משום דהוי זכות להיות ישראל.

ב. דהענין דזכות נמדד אם זו זכות כלפיו [ולא כאופן הא' דכיון דהוי זכות זוכים עבורו אף דליכא דעת בעד הגרות] או אין זו זכות כלפיו, ולפי"ז, בגדול אין זוכין עבורו משום דאמרינן דאין זו זכות כלפיו, אלא חובה, וכיון דטעם טעם איסורא א"כ בעיניו להימנע ממעשים דזנות הוי חובה, משא"כ בקטן אין זאת בעיניו חובה להימנע מאלו המעשים, ואולי יותר דאמדינן דכשיגדל כדרכנו יהיה זה זכות בשבילו למפרע, אך כשמוחה מתברר דהוי אצלו חובה.

כלומר, האב וב"ד לא זוכים בשביל הקטן אלא מבררים שהגרות הוא זכות לקטן פלוני ובאמת אין בזה זכות כלום אלא בכדי למול ולטבול אותו מלכתחילה. וע"י מחאתו או העדר מחאתו מתברר אם גרות הוא זכות או חובה בשבילו ואחרי שמחה או נמנע מלמחות אין נפק"מ בזכית אביו או ב"ד כי הוא בעצמו בירר אם זה זכות (כלומר שרוצה לקבל ע"ע להיות יהודי) או חובה בשבילו, ולכן למפרע הוא יהודי או גוי גמור. ואז הוא מברר אם חלות הגרות (המילה וטבילה) היה חלות או לא.

וכן יש לומר בנזיר שע"י העדר מחאתו הוא מברר דמה שנהגו איתו בתורת נזיר הוא מקבל ע"ע, וזה כמו שאומר "הריני נזיר משעת הנהגתי בדיני נזירות" וזהו החלות נזירות שקורא למפרע ולא כמו שחשבנו שצריכים הדרת אביו ד"האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר" אלא אפי' אם הדירו אביו הוי נזיר בזכות עצמו ולא בזכות אביו שנתגדל ולא מחה וגם חלות הנזירות הוי בזכות עצמו.

ומה שהדירו אביו היה בשיחה שם בהערה 65 שלפי המ"ד בנזיר דף כ"ח כשהביא שתי שערות בטלה הימנו נזירות אביו, וי"ל שהוא מקבל הנזירות ע"ע מחדש אעפ"י שמתבטל נזירות אביו, וגם לפי המ"ד "אפי' לכשיגדל" י"ל שאע"פ שלא בטלה הימנו נזירות הוא מקבל הנזירות כשנתגדל בזכות עצמו למפרע ולכן

אין נפק"מ בזה אם נתבטל נזירות אביו או לא. ובאותו מידה: מכיון שכל נזירותו הוא רק בזכות עצמו אין נפק"מ אם אביו נדר להתנהג איתו כדיני נזירות או אמו כי מ"מ הם לא פועלים חלות של שום דבר ע"י נדרם ובאמת אם אשה גידלה את בנה בלי להגיד שום דבר וכשנתגדל ולא מיחה, אם המשיך לנהוג כנזיר עולם, כמו שאמר הריני נזיר עולם – וזהו שיטת ר' נהוראי דבר שהוא לכאורה רק הסכמה והמשך לעיקר הדבר ויסודו (דהיינו אם מחאה בנזירות כשנתגדל) משפיע יותר מאשר התחלת הדבר ויסודו בשלעצמו (האמירה "הריני נזיר (עולם)").

ואם תשאל הרי "האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדירה את בנה בנזיר"? הביאור בזה: שם מדובר במדיר בנו לתקופת זמן, ולמ"ד שקטן שהביא ב' שערות לא בטלה נזירותו, ואפי' נזיר עולם לכו"ע אין האשה מדרת את בנה כשקיבל מעצמו את הנזירות ע"י העדר מחאה אפי' האבא לא צריך לקחת נדר כנ"ל.

וכן כתוב מפורש בלקו"ש חכ"ט עמ' 186 שהנזירות חלה על שמואל ע"י כך ששמואל עצמו קיבל זאת ע"ע, כיון שבהגדילו, הרי לא רק שלא מחה אלא, המשיך בהנהגת הנזירות, הרי שהנהגה זו היתה הסכמה וגרמא לחלות קדושת הנזירות למפרע. וכך מודגש באופן תפילת חנה ונדרה, שלמרות ידיעתה שנדרה בלבד לא יחיל את קדושת הנזירות, במדה והוא יסרב לכך, בכ"ז היתה בטוחה שהוא יסכים וכך קבעה בתפילתה.

ועד"ז בלקו"ש חל"ח עמו' 31 גם בשמשון וכן בשמואל התחלת הנזירות לא באה באופן דקדושת נזירות, שהרי נזירות שמשון באה ע"י המלאך שהמלאך אמר לאמו ומורה לא יעלה על ראשו, ודברי המלאך בכוחם לפעול רק הנהגה של נזירות ענין הפרישות. אך אין נדרה של חנה זמורה לא יעלה על ראשו", הרי זה נדר שחייב את חנה להנהגה אם שמואל באופן של פרישות, הנהגה של נזירות – אלא שלאחרי זה חלה עליהם קדושת נזירות למפרע.

ושלימות זו דקדושת נזירות תהיה לעת"ל, שאז יהיו ישראל "פנויים בתורה בחכמה . . ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ולא תחרות שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים יהיו מצויין כעפר ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד והיינו שלא היה צריך לפרישות מעניני תאוות העולם, כי כאו"א מישראל יהיה "קדוש לה". וי"ל שזהו הטעם הפנימי לכך שלומדין ההלכה שמשיח יכול לבוא בכל יום מענין הנזירות "האומר הריני נזיר ביום שבו דוד בא בו אם בחול נדר הרי זה אסור לעולם ואם בשבת או ביו"ט נדר אותו שבת או אותו יו"ט מותר מכאן ואילך אסור לעולם". כי קדושת נזירות בשלימותה יהיה לעת"ל, בביאת משיח צדקנו, כמ"ש ואקים מבניכם נביאים ומבחרים לנזירים, וכתוב אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם, בגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו אמן.

בענין חלות קדושת נזירות

– ובענין קבלת מצוות בגר –

הת' יהושע מנחם נויהויזר

קבוצה, תות"ל המרכזית בית-משיח, 770
ברוקלין, ניו-יורק

א

איתא במתני' (סיום מס' נזיר): "נזיר הי' שמואל כדברי ר' נהוראי שנאמר ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמשון ומורה ונאמר בשמואל ומורה מה מורה האמור בשמשון נזיר אף מורה האמור בשמואל נזיר".

ובלקו"ש חי"ח (נשא ג' ושם עמ' 66 ואילך) מביא קושית הרד"ק (שמואל-א א, יא) איך נהי' שמואל נזיר, דהרי לא מצינו בשום מקום דקיבל ע"ע נזירות ורק הא דחנה נדרה קודם שנולד ונתתיו לה' כל ימי חייו וכו', ומצד זה, לדינא, הרי אין בזה לכאורה שום חלות נזירות, ומב' טעמים: הא', דבשעת הנדר שמואל עדיין לא הי' בעולם, ואין הנדר חל על דבר שלא בא לעולם. והב', דאפי' אילו הי' כבר בעולם אין בכח נדר חנה לעשותו לנזיר, דהלכה פסוקה היא: "האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר".

ומוסיף, דלכאורה אותה הקושי' היא גם לגבי שמשון, דהנה, הרמב"ם כתב (פ"ג מהל' נזירות הי"ג): שמשון לא הי' נזיר גמור. דמזה משמע, דבאמת חל עליו גדר נזיר, ונהי' קדוש בקדושת נזירות [ולא רק שלפועל התנהג בהנהגת נזירות ופרישות מיין ותגלחת], ורק דלא הי' נזיר גמור [דאיסור טומאה למת לא הי' עליו], וגם זה צ"ל, דהרי באמת שמשון לא נדר בעצמו בנזיר ורק דהמלאך ציוה שיתנהג בנזירות, וכמו שמפרש הרמב"ם: שהרי לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה. וא"כ, איך אפ"ל דעי"ז נהי' עליו חלות נזירות, דהגם דבודאי המלאך יכול לצוות על הנהגה וכו', אך לא מצינו דהמלאך יכול לפעול חלות

קדושה, ובנדר"ד: להחיל נזירות על בן אדם, והיינו לפעול על המציאות, החפצא שלו, שיהי' נזיר.

ומבאר שם בארוכה (ע' 68 ואילך) דאה"נ דבשעה שהפרישו המלאך לשמשון מן הטומאה וכן לגבי שמואל בשעה שחנה נדרה ונתתיו לה, באמת לא חל עליו שום קדושת נזירות וכנ"ל. אבל לאידך גיסא מהמשנה מוכח לכאורה דיש לזה קשר ושייכות לענין הנזירות שלהם, דהמשנה מביאה הפסוק ומורה לא יעלה על ראשו דאיירי בנדר חנה, וכן הפסוק ומורה דנאמר בשמשון איירי בציווי המלאך ומזה ילפינן גז"ש מה מורה האמור בשמשון נזיר אף מורה האמור בשמואל נזיר. והיינו, דהמשמעות היא, דענין הנזירות שלהם בא ע"י ציווי המלאך ונדר חנה, אמנם, מאחר וזה עצמו לא יכול לפעול חלות הנזירות כנ"ל, מוכרחים לומר דזה מעין הכנה והקדמה לזה.

(כל הביאור דלהלן, והדוגמא שמביא לזה מגר קטן כו', הוא בשיחה בקיצור נמרץ בבחינת מעט המחזיק את המרובה, ומאחר ויש לעיין בהם בכמה וכמה פרטים ולא באנו בכאן לבאר כללות הענין ורק גרגיר אחד, ע"כ העתקנו כאן תמצית הדברים כפי שהם במקורם (בתרגום חופשי מאידיש) בלי שום תוספת ביאור):

והביאור בזה יובן בהקדים דין שהוא בדומה לזה:

בגר קטן ש"מטבילין אותו על דעת ב"ד" (או כשהוא מתגייר יחד עם אביו) הדין הוא ד"הגדילו יכולין למחות", וכיון שהגדילו ולא מיחו שוב אינם יכולין למחות.

וי"ל ההסברה בזה: דלכאורה, מאחר ובשעה שגיירו אותו בקטנותו הרי הוא נהיה גר, א"כ, איך יכול הוא אח"כ למחות ולהפסיק מלהיות יהודי, ולחזור להיות גוי כמו שהיה מעיקרא.

אלא, דהגירות דקטנותו הרי זה רק מעשה של גירות בלבד, אבל אין הוא נהיה קדוש בקדושת ישראל עד שיגדל, אמנם, בשעה שהגדיל ואין הוא מוחה, הרי הוא נהיה קדוש בקדושת ישראל למפרע, שלכן אין הוא צריך שוב טבילה (ולא הטפת דם ברית), אלא מספיק מעשה הגירות (של ב"ד או של אביו) בקטנותו.

מעין זה בנדר"ד:

ציווי המלאך: "ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים יהיה הנער מן הבטן" אינו יכול לפעול קדושת נזירות על שמשין אלא רק מחייבו בדין והנהגת נזירות – שלא יגלח ולא ישתה יין.

וכמו"כ גם בנוגע נדר חנה "ומורה לא יעלה על ראשו" זהו רק נדר המחייבו לנהוג בהנהגה של פרישות, ויותר מזה. אפילו לגבי הנהגת נזירות הנדר לא חל

על שמואל, דשמואל עצמו לא נדר, ורק חנה קיבלה ע"ע לראות ששמואל יתנהג בדיני נזירות "כל ימי חייו".

אמנם בשעה שגדלו ולא מיחו, וממשיכים להתנהג בהנהגת נזירות, הרי"ז פועל עליהם קדושת נזירות למפרע – בשמשון ש"היה אסור בין ואסור בתגלחת" ובשמואל שנהיה "נזיר עולם" לכל דיני נזירות,

אין זה ענין של נדר שלו, מאחר ונדר צריך קבלה בדיבור, או בלב עכ"פ, אלא ההמשכה שלהם בהנהגת הנזירות שעד אז (העדר המחאה) פועל חלות קדושת נזירות למפרע

[ע"ד הנ"ל בגר קטן, שאין צריך עוד פעם מעשה גירות אלא מספיק מעשה הגירות שבקטנות].

ע"כ תמצית הדברים בהשיחה ועיי"ש עוד ובהערות שם.

ב

והנה, באמת יש כאן כמה וכמה דברים מחודשים כנראה לכל מעיין, וגם בענין גר קטן גופא שמביא דוגמא מזה יש לבאר בדיוק הגדר בזה, אך להלן נעמוד בעיקר לגבי פרט א', דמבאר, דאע"פ דבכדי לפעול חלות נזירות צ"ל קבלה בנדר, וכאן לא היתה קבלה חיובית, אלא, דבאמת א"צ דוקא קבלה חיובית אלא גם העדר המחאה מועיל כמו קבלה חיובית, וע"כ, בשעה ששמשון ושמואל המשיכו מרצונם באותה הנהגת נזירות חלה עליהם קדושת נזירות. ובהע' 59 שם מובא דיסוד זה הוא לכאורה מפורש בתוס' (סנהדרין סח, ב) וז"ל: "ומתוך שנתגדלו ולא מיחו היינו קבלה", והיינו, דאע"פ דצריך קבלת מצוות, אעפ"כ חלה הגירות, דכשגדלו ולא מיחו זה גופא הקבלה. אמנם הריטב"א חולק ע"ז וס"ל דקבלת מצוות בגר קטן באמת אינה מעכבת [ועיי"ש דמבאר דגם הריטב"א צריך לפרש כנ"ל, דהא גופא דהקבלת מצוות אינה מעכבת הוא משום דאין כאן גמר גירות ורק מעשה גירות בלבד, דע"כ יכולים למחות. ועיין להלן].

אמנם, יש בזה עוד הדגשה, גם לגבי נזיר וגם לגבי גר קטן, דבשעה שלא מיחו וכו' חלה עליהם קדושת נזירות למפרע, והיינו, דאין הפירוש דעד עתה היתה רק הנהגת נזירות בעלמא, ומעכשיו, שקיבלו ע"ע (דהעדר המחאה היינו קבלה) נתוספה קדושת נזירות, אלא, דעכשיו בשעת הקבלה חלה הקדושה למפרע (וכן בגר קטן חלה למפרע קדושת ישראל).

וזה לכאורה תמוה, דהנה, ענין זה מבואר בכמה מקומות דמלבד דיני הנזיר חלה עליו קדושת הגוף (והיינו מלבד הקדושת שער). והנה, כשנודן מתי חלה עליו הקדושה, לכאורה נראה בפשטות, דמרגע שקיבל ע"ע ואמר הריני נזיר

ממילא חלה עליו [בנוסף לדיני נזירות] קדושת נזירות, והיינו, דא"צ איזה פעולה חיובית שעל ידה נעשית חלות הקדושה, אלא דבעצם הקבלה שמקבל ע"ע בזה נהי' קדוש, דהרי זה לכאורה א"א לומר דמצד זה שבפועל מפריש עצמו מיין וכו' עיי' נהי' קדוש, דהרי זה פשוט שגם אם יתנהג כל חייו בדיני נזירות בכל הפרטים אלא שלא קיבל ע"ע אף פעם בנדר ורק שלפועל לא שתה יין וכו' הרי ברור שלא חלה עליו קדושת נזיר, ורק כשמקבל ע"ע ואומר הריני נזיר אז חלה עליו קדושה, ומזה נראה לכאורה דעצם הקבלה היא פועלת חלות הקדושה.

ואת"ל, זה מפורש בשטמ"ק בנזיר (מז, א) גבי כהן גדול ונזיר שהיו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה, דחכמים ס"ל דיטמא נזיר ואל יטמא כ"ג, וא' הטעמים בזה איתא בשטמ"ק שם (בד"ה שאין קדושתו קדושת עולם) וז"ל: "וגם קדושתו באה לו ע"י נדרו אבל כ"ג כו' ע"פ הדיבור", והיינו דבעצם זה שנודר בנזיר זה פועל עליו חלות הקדושה.

ועפ"ז אינו מובן לכאורה כלל, איך שייך לומר דבזה שממשיכים עתה באותה הנהגת נזירות שהתנהגו בה עד עכשיו מצד ציווי המלאך או נדר חנה [דבזה לא הי' שום קדושת נזירות כנ"ל] ע"י זה חלה קדושת נזירות למפרע, דהרי גם אם נאמר דבזה שלא מוחים וממשיכים להתנהג באותה הנהגה יש לזה כח כמו קבלה, הרי אף אם היו מקבלים ע"ע בפועל, חלות הנזירות היתה חלה רק מרגע שקיבלו ע"ע. והגע עצמך, אם היו מתנהגים בפועל בקטנותם בכל דיני נזירות [ללא שום ציווי] ואח"כ בשעה שהגדילו היו מקבלים ע"ע, האם נאמר דחלה עליהם קדושת נזירות למפרע, והרי פשוט דברגע שקיבלו ע"ע, מאותה שעה חלה עליהם קדושת נזירות, וא"כ גם כאן שהתנהגו קודם בהנהגת נזירות, אבל מאחר והיתה רק הנהגה בלא שום חלות קדושה, והקבלה, דהיא פועלת חלות הקדושה, היא רק עכשיו, האין נאמר דחלה עכשיו קדושת נזירות למפרע.

ג

ומה שמביא דוגמא לזה מגר קטן, הנה לכאורה אותה הקושיה היא גם בנוגע לזה, דמאחר וסבירא לן דקבלת מצוות מעכבת (את חלות הקדושה), א"כ, מאחר ולפנ"ז לא היתה קבלת מצוות אין נאמר דחלה הקדושה למפרע מאז. וכבר נתחבטו בזה האחרונים (דגבי גר קטן באמת זה מוכח בשיטת כמה ראשונים וכן בתוס' הנ"ל בסנהדרין עיי"ש, דבשעה שהגדיל נהיה למפרע גר מדאורייתא).

אמנם באמת זה יש לבאר, דהנה לעיל גבי נזירות ביארנו דעכצ"ל דחלות הקדושה חלה ע"י עצם הקבלה, דהרי בקבלת נזירות אין שום מעשה, ורק דבעצם הקבלה בלב חלה הקדושה, אמנם, לגבי גירות הרי החלות נעשה באופן אחר

לגמרי, דהכניסה לברית היא ע"י מעשה של מילה וטבילה וקרבת. ואם יקבל ע"ע ויאמר הריני ישראל פשיטא דא"ז כלום, אלא ע"י המעשה דמילה וכו' עי"ז חל עליו חלות ישראל [אלא דבמילה אפשר לדון, לפי השיטות דס"ל דבגד שנתגייר כשהוא מהול א"צ להטיף ממנו דם ברית, ודלא כבקטן שנולד מהול (עיין בתוס' שבת קל"ה ע"א ד"ה לא נחלקו)]. דמזה משמע לכאורה דבשביל הכניסה לברית א"צ מעשה המילה דוקא, אלא רק בשביל להוריד המניעה של הערלה, אבל עכ"פ זה ברור לגבי טבילה וקרבת שצ"ל מעשה חיובי בשעה שמתגייר ולא שייך לומר שיועיל הטבילה שטבל פעם, [ופשוט דלכו"ע לא יועיל שיאמר הריני ישראל ויקבל עליו עול מצות אלא שצ"ל מעשה דטבילה וקרבת]. ומעתה אפשר לומר, דבאמת חלות הכניסה לברית היא רק ע"י המעשה דמילה וכו' אלא דיש תנאי **המעכב**, שצ"ל קבלת מצוות, דכל זמן שלא היתה קבלת מצוות לא יכולה לחול הגירות, אמנם בשעה שמתקיים התנאי הברית חלה למפרע. וזה כמו שמוצאים בכל דיני תנאים דיש תנאי דכשמתקיים חל הדבר למפרע, (איברא דענין זה גופא צריך עדיין תוספת ביאור דאם התנאי מעכב דבלעדיו לא יכול להיות קיום הדבר א"כ איך חל הדבר למפרע עוד קודם קיום התנאי מאחר וסו"ס עד אז היה עדיין העיכוב, וא"כ, רק עכשיו דנפל העיכוב יוכל הדבר לחול, אמנם עכ"פ זה דבר ברור בכ"מ כנ"ל ואכמ"ל בזה, ונקודת הביאור עכ"פ נראה, דכל גדר התנאי אינו **שמעכב הדבר מלחול** עד שיתקיים, אלא דכל עיקר התנאי הוא דאם לא יחול התנאי **לעולם** אזי לא יתקיים הדבר, ואם יתקיים **באיזה זמן שיהיה**, יכול הדבר לחול [אבל א"ז קשור כלל עם **זמן** קיום התנאי], וממילא א"ש דעתה בשעת קיום התנאי הוברר הדבר למפרע דמעולם היה ראוי הדבר לחול. ודו"ק), וממילא א"ש, דמאחר וכבר עשו את מעשה הכניסה לברית בקטנותם [ואף שלא הי' להם דעת מועיל מצד זכין לאדם שלא בפניו כמבואר שם בגמ'], אלא דקדושת ישראל עדיין לא חלה מאחר ולא היתה קבלת מצוות, [והיינו דענין **הקדושה** קשור דוקא עם הקבלה שמקבלים בעצמם מרצונם, ובזה לא שייך לומר זכין, דדוקא לגבי טבילה דענינה הוא מעשה, ואת המעשה הוא **עושה בעצמו**, אלא דיש בזה תנאי שצ"ל ברצון, ע"ז שייך לומר דאע"פ שאין להם דעת לרצות מועיל מצד זכין, משא"כ קבלת המצוות דכל עיקרה הוא בלב לא שייך לומר ע"ז זכין, דהרי סוף סוף לא היתה כאן קבלה שלו, והרי"ז כמו שאנו נטבול בשבילו, ופשוט]. וממילא בשעה שמקבלים ע"ע עול מצוות חלה הקדושה למפרע משעה שעשו את מעשה הטבילה בקטנותם.

איברא, דיש להסתפק עוד בכ"ז, ועיין עוד בזה בהמשך דברינו, אלא דעכ"פ איך שיהיה הביאור, הרי זה ברור דהחלות קדושה חלה למפרע **משעת הטבילה**, ולא מקודם לכן, ועכ"ל דזה שייך למעשה הטבילה. וא"כ, בנוגע לנזירות קשה כנ"ל

איך שייך לומר שחלה עליו למפרע חלות נזירות מאחר והקבלה שלו היא רק עכשיו, והיא לבדה פועלת חלות הקדושה, ולפנ"ז לא היה שום מעשה הנוגע לחלות הקדושה וא"כ איך חלה הקדושה למפרע, ובפשטות; מאימתי חלה הקדושה, אי נימא דמשעת ציווי המלאך ונדר חנה, הרי לכאורה אין בזה שום שייכות לענין הקדושה דנימא דהקדושה חלה מאז (משא"כ בגירות, דזה ודאי דהטבילה היא עכ"פ חלק ממעשה הגירות).

ד

ולבאר זה נראה, דהנה, אעפ"י דזה פשוט דהקדושת נזירות חלה ע"י קבלתו, אמנם באמת בזה גופא יש לבאר בכמה אופנים, דהנה מהמבואר לעיל נמצא, דבנזירות יש ב' פרטים, והיינו, דיני הנזיר שאסור בשתיית יין וכו', דזה כבכל נדר שאוסר ע"ע דברים המותרים, ומלבד זאת יש בנזיר קדושת הגוף. ויש לבאר האם יש שייכות בין ב' הפרטים, והיינו, האם נימא דהם ב' ענינים נפרדים ואינם שייכים זל"ז, וע"כ יכול להיות היכי תמצוי דחול הפרט האחד בלא השני, או דהם ב' ענינים הקשורים זל"ז, והפרט הא' בא מחמת הפרט הב'.

הנה, בצפע"נ (מהדו"ת עמ' 172 בסופו) כתב לבאר החילוק בין נזיר לשאר נדרים דבנזיר אם עבר לפניו נזיר ואמר הריני כזה סתם ה"ז נזיר משא"כ בשאר נדרים מועיל דוקא כששמע שנדר ותוכ"ד, ומבאר ע"פ הנ"ל דבנזיר יש חלות קדושה מלבד דינים שעליו, וע"כ באמת די אפי' במחשבה להקדיש א"ע וכמו בקדשים שמועילה מחשבה, ורק דיש גזירת הכתוב דכי יפליא שצ"ל בדיבור ואפי' בענין רחוק, ע"כ.

ולכאורה יש להקשות ע"ז, דהרי סו"ס יש כאן מלבד הקדושה גם חלות דינים, ואה"נ דמצד ענין הקדושה שבנזיר צריך להועיל אפי' במחשבה, וכקדשים, אבל איך יועיל זה לגבי הדינים, דבזה לכאורה צ"ל הדין כבכל נדר, ומה נשתנה ענין הנדר שבנזיר משאר הנדרים בזה שיש כאן ענין נוסף דחלות קדושה.

והביאור בדבריו הוא, דבאמת נשתנה נזיר משאר הנדרים, דבכל נדר, הקבלה היא על ההנהגה, דמקבל ע"ע להתנהג באופן מסוים, משא"כ בנזיר הקבלה היא שמקדיש את עצמו בקדושת נזירות, דכשאומר הריני נזיר הרי הוא מחיל ע"ע קדושת הגוף, וממילא חלים עליו דינים מצד הקדושה שעליו, והיינו, דהדינים אינם נכללים במה שמקבל ע"ע בנזיר, אלא דהם תוצאה מהקדושה שחלה עליו ע"י קבלתו. וע"כ, מאחר ולגבי הקדושה די בענין רחוק (דבאמת היה צ"ל דיועיל אפי' במחשבה, אלא דיש גזיה"כ דכי יפליא דצריך איזה דיבור), שוב א"צ כלל קבלה בנדר על הדינים דזה כבר חל ממילא.

אמנם, נראה להוכיח מהמשך השיחה דרבינו לא ס"ל הכי, דהנה באמת יש מחלוקת בכ"ז, דר' יוסי לית ליה הגז"ש משמשון וס"ל דשמואל לא היה נזיר, ומבאר בהמשך השיחה, דמחלוקתם היא גם בסברא, דר' יוסי פליג על הנ"ל וס"ל דא"א לומר דע"י ההסכמה והעדר המחאה חלה קדושת נזירות למפרע, ומאחר וא"א דהסכמה לדבר מסוים תפעול שלימות בהדבר, והא דבשמשון כן נהיה נזיר ע"י ההסכמה, א"א למילף מזה לשמואל, דבאמת ההסכמה לא יכולה לפעול שלימות בהענין, ושמשון שאני, דגם אחרי ההסכמה לא נהי' נזיר גמור, והיינו דבאמת לא פעלה שלימות בהדבר. וכותב ע"ז שם (הע' 70) וז"ל: "וי"ל שזהו פי' נזיר "גמור", גם מציאות – ה"חפצא" שלו. ולא רק שהמעשה וההנהגה שלו נתקדש בקדושת נזירות". עכ"ל. והיינו, דעל אף דדייקנו מתחילה דהלשון נזיר מורה דחלה עליו גם קדושת נזירות ולא רק דמתנהג לפועל בנזירות (דלפי"ז נזיר "גמור" בא רק למעט בהדינים, דלא חלו עליו כל דיני נזירות), אבל עפי"ז, דאמרין השתא (אליבא דר' יוסי) דחסרה בו שלימות קדושת הנזירות, שוב יש לחלק בזה גופא, דבאמת לגבי המעשה ה"ז לא סתם הנהגה אלא הנהגת נזירות, המעשה נתקדש בקדושת נזירות" אלא דאעפ"כ, לא חלה עליו קדושת הגוף, על "החפצא שלו" (ואע"פ דמקודם גם זה לא היה, והיתה רק הנהגה גרידא, אעפ"כ יכולה ההסכמה לפעול תוספת בהדבר ורק דאינה יכולה לפעול דבר חדש, וכמו שמבאר).

והנה, ע"פ שיטת הצפע"נ דלעיל, דהדינים הם תוצאה מהקדושה, דע"כ מועיל אפי' דיבור רחוק שאינו מועיל בכל נדר מאחר וזה מועיל לגבי הקדושה, ועי"ז חלים עליו גם הדינים, הרי לא שייך לחלק ולומר דאף שלא חלה עליו קדושת הגוף עכ"ז המעשה נתקדש בקדושת נזירות, דהרי אדרבא, כל הקדושה חלה מלכתחילה על ה"חפצא" שלו דמקדיש את עצמו בקדושת נזירות כמו בקדשים כנ"ל, וממילא ההנהגה היא הנהגה של נזיר ולא סתם הנהגה. אבל אם על החפצא שלו לא חלה קדושת נזירות א"כ במה נתקדש המעשה [ולפי"ז היה צ"ל דמאחר ומצד גדרי הסכמה אי אפשר ע"י ההסכמה לפעול שלימות בהדבר, דע"כ א"א דע"י ההסכמה תחול עליו קדושת הגוף, לכן לא תחול עליו כלל חלות נזירות אף על המעשה, דמצד גדרי נזיר לא שייך דיחולו דיני נזיר בלא הקדושה].

ומוכח מזה, דבאמת חלות הדינים אינה תוצאה מהקדושה, אלא דהוא ענין בפ"ע דחל ע"י הקבלה, והיינו, דע"י הקבלה נפעלים ב' דברים, קדושת הגוף, וחיוב בדינים מסוימים, וע"כ שפיר יכול להיות היכי תמצי דהדיני נזיר חלים בלא הקדושה (ובאופן דזה מתחייב מצד דיני הסכמה, דיכולה לפעול רק תוספת בהדבר ולא שלימות הדבר).

ומעתה, נראה לומר אופן שלישי בזה (לתרץ הקושיה דלעיל), דבאמת לא רק שהדינים הם ענין בפ"ע ואינם תוצאה מהקדושה, אלא אדרבא, הקדושה היא תוצאה מהדינים, דבאמת הקבלה שלו היא רק לגבי הדינים ותו לא, וכמו כל נדר דמקבל ע"ע להתנהג באופן מסוים, אלא, דעי"ז חלה עליו קדושה.

והביאור בזה הוא, דהקדושה חלה מצד המצב שנמצא בו ע"י הקבלה, דנמצא במצב של פרישות, והיינו דמאחר ונדר לא לשתות יין ולא להטמא למתים וכו', הרי עכשיו נמצא במצב של פרישות שמושלל מענין הטומאה ושתית יין, מאחר ומחוייב לקיים נדרו, משא"כ כשמתנהג בפועל בהנהגת נזירות ללא שקיבל על עצמו, הרי אע"פ שבפועל אינו שותה יין, אבל מאחר ויכול לשתות יין א"כ אין זו פרישות שעלי' חלה הקדושת נזירות, ודוקא כשנמצא במצב שאינו יכול לשתות יין [מאחר ומחוייב לקיים נדרו] אז חלה עליו קדושת נזירות [אבל דוקא כשהוא בא מצד קבלה שלו, והיינו, דאף אם יהי' היכי תמצוי דאסור לו לשתות יין אף ללא שנדר הרי אז לא תחול עליו קדושת נזירות דהקדושה חלה דוקא כשהוא הפריש את עצמו]. ונמצא דאע"פ דהקדושה חלה רק כשנדר ע"ע בנזיר משא"כ בלא שמקבל ע"ע הרי אף כשמתנהג כל ימיו בנזירות לא חלה עליו קדושה, אין זה משום שהקבלה היא פועלת חלות הקדושה, אלא דהיא רק היכי תמצוי שמביא את עצמו למצב של פרישות שע"ז חלה חלות נזירות.

ומוכן בפשטות, דא"ז סתירה כלל לדברי השטמ"ק שהבאנו לעיל דבנזיר קדושתו באה לו ע"י נדרו, דסוף סוף הקדושה חלה ע"י שהוא הביא עצמו למצב של פרישות ע"י הקבלה שלו, ובאמת הקדושה חלה ע"י נדרו, אך א"ז דהקבלה פועלת חלות הקדושה, אלא דהיא גורמת חלות הקדושה.

[וחילוק זה ממש איתא להדיא במ"א (לקו"ש חל"ד ע' 79) דמבאר שם די' חילוק בין קדושת בכור למעשר בהמה, דקדושת בכור היא מרחם ואינה תלויה כלל במעשה האדם, משא"כ במעשר בהמה שהאדם מונה את הצאן, וע"י שמונה את העשירי חלה עליו קדושה, וכן הוא במעשר דע"י פעולת ההפרשה של האדם חלה קדושה. וממשיך, דבפרטיות, הרי גם במעשר עצמו ישנם ב' ענינים: מעשה האדם שהוא המנין (או ההפרשה), ואח"כ חלה משמים הקדושה, אבל אין זה שהאדם הוא יוצר חלות הקדושה, אלא דבזה שהאדם עושה את הפעולה חלה הקדושה משמים, ויש דברים שבהם האדם עצמו ע"י מעשיו מחיל את הקדושה, עיי"ש. ולפי הנ"ל ה"ה גם בנזירות, דהקדושה חלה מצד מעשה האדם, שנודר בנזיר, אבל אי"ז שע"י מעשה האדם חלה הקדושה, דהאדם מקדיש עצמו, [וכמו למשל בקדשים דהקדושה באה ע"י מעשה האדם שמקדיש את הבהמה], אלא דבזה שהאדם נודר בנזיר נעשה ענין נוסף דחלה עליו הקדושה משמים ואי"ז שהקבלה שלו היא פועלת חלות הקדושה].

וזה ממש להיפך מהמבואר בשיטת הצפ"נ הנ"ל, דהקבלה פועלת רק חלות הקדושה והדינים הם תוצאה מהקדושה, ולפי משנ"ת הרי אדרבה, הקבלה היא רק לגבי הדינים והקדושה היא תוצאה מחלות הדינים.

[ויתכן לומר דזה מבואר בדברי הרמב"ם בריש הל' נזירות וז"ל: "הנזירות היא נדר מכלל נדרי איסור וכו'", ועיין במגדל עוז שכתב ע"ז: "זו הקדמה כדרך המחברים" [דלכאורה הקדמה זו מיותרת]. וע"פ הנ"ל אפשר לומר דבזה מבאר הרמב"ם עיקר ענין הנזירות דבאמת הקבלה שמקבל ע"ע היא ככל נדר אחר ולא גדר חדש שמקדיש את עצמו, אלא דעי"ז חלה עליו ממילא קדושת נזירות. וע"ז מביא הפסוק איש כי יפליא לנדור נדר נזיר דבזה הפסוק מגלה דענין הנזירות מצד האדם [איש כי יפליא] היא ככל נדר אחר ורק דעי"ז חל עליו שם נזיר ונהי' קדוש בקדושת הגוף כנ"ל].

ומעתה מובן הביאור בשיחה דבשעה שגדלו ולא מיחו חלה עליהם קדושת נזירות למפרע, דלכאורה, מאחר והקדושה חלה ע"י הקבלה, האיך חלה הקדושה למפרע עוד קודם הקבלה, ובמה נשתנה זה ממי שהתנהג עד עתה בנזירות בלא קבלה ועכשיו מקבל ע"ע, דהקדושה חלה רק משעת הקבלה, וע"פ הנ"ל הביאור בזה הוא פשוט, דכיון דעד עכשיו היו במצב של פרישות שהיו מושללים משתיית יין [בשמשון מצד ציווי המלאך ובשמואל מצד נדר חנה] – הרי זה מצב שעליו חלה קדושת נזירות. אלא דעדיין צריך הקבלה שלו דרק עי"ז חלה הקדושה. וע"ז מבאר הענין דבעצם זה שמסכים וממשיך להתנהג באותה הנהגה הרי זה כמו קבלה.

ויעויין עוד בענין זה בלקו"ש חל"ח נשא ב' סעיף ו'.

ה

ובהא דביארנו לעיל בענין גר קטן דהקבלת מצוות אינה תנאי חיובי ורק עיכוב, דע"כ חלה הגירות למפרע, באמת א"ז פשוט, דהנה, בענין הקבלת מצוות דגר מבואר בארוכה במקום אחר (לקו"ש חל"ג ע' 29) דא"ז רק א' מהתנאים שעל ידם נכנס לברית וכמו מילה וטבילה, אלא דהקבלת מצוות היא היא חלק מהברית עצמה דלכן בגמ' לא מנו קבלת מצוות יחד עם מילה וטבילה וקרבן כתנאי לגירות וכמו שמדייק בל' הרמב"ם: "כשירצה הגוי להכנס לברית ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן", והיינו שהקבלת מצוות היא חלק מהרצון להכנס לברית, ומבאר בזה הא דהגמ' מונה ג' תנאים בגירות: מילה וטבילה והרצאת דם (קרבן). ולכאורה אמאי לא מנו גם קבלת מצוות, דעפי"ז מובן, דכשאין קבלת מצוות אין זה חסרון בתנאי הגירות

אלא אין כאן גירות כלל, ורק לאחר שרוצה "להכנס ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה" (כלשון הרמב"ם), יש חלות הגירות במילה וטבילה, משא"כ אם לא הקדים קבלת עול תורה ומצוות, אין כאן מעשה גירות.

דלפי"ז קשה לכאורה על מה שנתבאר בגר קטן דבשעת הקבלת מצוות חלה הגירות למפרע משעת המילה וטבילה, ומאחר והיא רק תנאי המעכב ולא דהיא פועלת חלות הגירות (כמילה וטבילה), דהרי המבואר כאן הוא לכאורה סתירה הכי גדולה לזה, דאדרבה, זהו לא רק א' הדברים המכניסים לברית, וכמילה וטבילה, אלא יותר מזה, דזהו חלק מהברית עצמה וא"כ, ודאי דבלא זה אין שום התחלת הדבר, וא"כ, הדרה קושיה לדוכתא, האיך אפ"ל דהברית חלה למפרע משעת המילה וטבילה על אף דאז עדיין לא היתה קבלת מצוות.

(ובאמת כבר מציין שם לעצם הענין דגר קטן בהע' (44) וז"ל: "וכבר האריכו בגדר גר קטן שמטבילין אותו על דעת ב"ד (כתובות יא, א. וראה ריטב"א ושיטה ישנה שם). ואכ"מ". והנה, שיטת הריטב"א שמציין היא שיטת הריטב"א שהובאה לעיל, דבאמת קבלת מצוות בגר קטן אינה מעכבת, והיינו, דלא רק דקבלת מצוות היא רק תנאי (וכמשנת"ל), אלא דזה אף אינו מעכב בדיעבד (ודלא כהתוס' בסנהדרין דחולקים ע"ז וס"ל דבאמת קבלת מצוות מעכבת אלא דכשגדל ולא מיחה זהו גופא הקבלה וכנ"ל). ושיטה זו הלא לכאורה סותרת עוד יותר ליסוד הנ"ל, דלכאורה איך שייך לומר דהקבלת מצוות אינה מעכבת אם היא עצמה חלק מהגירות [וכאילו נאמר דהגירות עצמה אינה מעכבת הגירות], ואעפ"כ מציין לזה וכותב ואכ"מ והיינו דקושיה מעיקרא ליתא, וזה לכאורה פלא.

אלא, דעל עצם הדברים זה לא קשה כ"כ, דע"פ מה דהבאנו לעיל דהביאור בשיטת הריטב"א הוא ג"כ ע"פ היסוד הנ"ל דבקטנותו יש רק מעשה גירות ולא חלה עליו קדושת ישראל עד שיגדיל, א"ש, דבאמת מאחר וחסרה הקבלת מצוות דזהו חלק מעצם הגירות, ע"כ אין כאן עכשיו שום חלות קדושה. אלא דהקושיה היא על המבואר בשיחה הנ"ל (חי"ח) דבשעה שהגדילו ולא מיחו חלה הקדושה למפרע משעת הטבילה דקטנותו (וכמש"כ לעיל דזה מוכרח עכ"פ בדעת התוס'), דזה לכאורה תמוה, דאם הקבלת מצוות היא חלק מהברית, האיך נאמר דהקדושה חלה למפרע קודם הקבלת מצוות).

ולאחר העיון נראה לתווך בין הדברים, דאע"פ דבגירות רגילה הקבלת מצוות היא חלק מהברית, אך בגר קטן א"ז אלא עיכוב גרידא, והביאור בזה הוא פשוט, דהלא כל הענין דהקבלת מצוות היא חלק מהברית עצמה שייך לרצון להכנס לברית, וכדיוק לשון הרמב"ם שהבאנו לעיל: "כשירצה הגוי להכנס לברית ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה וכו'", והיינו, דמצד הענין שצ"ל רצון להכנס לברית, צ"ל קבלת מצוות, וכשחסר זה ה"ז חסרון בעצם

הברית, אמנם, בקטן כ"ז אינו שייך, דהרי בקטן הרי באמת אין שום רצון מצד הקטן עצמו להכנס לברית (דהרי אין לו דעת), אלא, דמאחר וזכות היא לו זכין לאדם שלא בפניו (וזה שייך דוקא בקטן שלא טעם טעם איסור אבל גדול שטעם טעם איסור ה"ז חוב בשבילו כדאיתא שם בגמ' וע"כ לא שייך זכין וצריך להיות רצון שלו. ופשוט), וא"כ, בזה לא שייך לומר דהקבלת מצוות היא חלק מהברית עצמה, דכ"ז הוא דוקא כשהברית היא מצד הרצון שלו, ובזה אמרינן דחלק מהרצון הוא הקבלת עול מצוות, אבל בברית דקטן דכל עיקרה היא בלא רצון שלו באמת מצד עצם הברית א"צ קבלת מצוות.

אלא, דאעפ"כ, הרי מאחר וסו"ס אין כאן קבלת מצוות הרי חסר א' מהתנאים המכניסים לברית [דהקבלת מצוות אינה רק מצד הרצון להכנס לברית אלא הרי היא גם א' מהתנאים המכניסים לברית ולא גרעה ממילה וטבילה וכו', וכן משמע בפירוש בשיחה שם], וע"כ לא חלה עדיין הקדושה (דע"ז לא שייך לומר זכין וכמשנ"ת), ורק בשעה שהגדיל וקיבל עליו עול מצוות חלה עליו הקדושה למפרע*.

ולאחר האריכות בזה מבאר ע"פ הנ"ל בענין קבלת מצוות, דשאני הגירות דבניי בשעת מ"ת, דבכל גירות הטבילה היא לאחר הקבלת מצוות, וממילא הטבילה היא גומרת הגירות ומכניסתו לכלל ישראל (דהסדר הוא מילה לאחר טבילה, והקרוב אינו מעכב הגירות כלל ורק לענין אכילת קדשים, וכמשנ"ת בארוכה במ"א), ואזי שייך הטעם לאסור משום דתקוני גברא בשבת לא מתקנינן (דהו הטעם בגמ' דאין מגיירין בשבת), מאחר ועיי הטבילה נעשה ישראל, וגם להטעם שכי הרמב"ם דאין מטבילין גר בשבת משום דהטבילה צריכה ב"ד ואין זנין בשבת זה דוקא כשהטבילה היא גומרת הגירות אזי היא בגדר משפט שצריך ב"ד, משא"כ בהטבילה דבניי קודם מ"ת הרי היה זה עוד קודם הקבלת מצוות דזה היה עדיין קודם מ"ת (אמירת עשה"ד) [וכפי שמאריך לבאר דאמירת נעשה ונשמע אינה נחשבת קבלת מצוות לענין המצוות שאחר מ"ת], ואזי אי"ז גמר הדבר ומותר מצד ב' הטעמים, ועיי"ש בארוכה.

ונראה, דמסתבר לומר דאח"כ כשהייתה הקבלת מצוות בשעת מ"ת, חלה הגירות רק מאותה שעה, ולא כבנו קטן דנקטינן דבשעת הקבלת מצוות חלה הגירות למפרע, דקרוב לומר, דאם הקבלת מצוות היתה פועלת חלות הגירות למפרע משעת הטבילה, עדיין היה אסור לטבול בשבת, דאע"פ דבינתיים לא נפעל חלות גירות בזה, וא"ז תקוני גברא, אמנם, מאחר וידעינן דאח"כ עיי הקבלת מצוות יחול הדבר למפרע משעת הטבילה, אסור לעשות עתה מעשה

(* ולפ"ז פשוט, דבגירות רגילה דגדול, דהגירות היא מצד הרצון שלו (ולא שייך אצלו זכין כנ"ל דכבר טעם טעם איסור), אילו יצוייר דבשעת המילה וטבילה לא היתה קבלת מצוות ורק לאחר כך, פשיטא דהגירות חלה רק מרגע הקבלה, דמאחר והגירות היא מצד הרצון שלו וחלק מהרצון הוא הקבלת מצוות ובל"ז חסר חלק עיקרי בהרצון, ע"כ לא שייך לומר דהגירות תחול למפרע משעת המילה וטבילה, דאז היה עדיין חסר חלק עיקרי בהברית [אלא דבד"כ אין היכי תמצוי לזה בגדול, דמאחר והמילה וטבילה צ"ל לשם גירות ע"כ צריך להיות הקבלת מצוות דזהו חלק מהרצון לגירות, כבר אז, ובל"ז אי"ז שחסר רק הקבלת מצוות אלא אין גם מילה וטבילה, דלא היו כלל לשם גירות, ורק בקטן יכול להיות דהטבילה היתה לשם גירות, ומצד זכין, אלא דאעפ"כ לא היתה קבלת מצוות, וההיכי תמצוי לזה הוא רק בדוגמא דלהלן].

ונראה דזה מוכח מהשיחה שם, דהנה, בהמשך השיחה שם מתרץ ע"פ כהנ"ל מה שמקשה שם בתחילת הענין, דאיתא בגמ' (כריתות ט, א) דאבותינו נכנסו לברית קודם מ"ת במילה וטבילה והרצאת דם (ומזה למדים לכל גירות שצ"ל גי דברים הללו). ואיכא מאן דס"ל (במכילתא יתרו יט, י. ובמדרש לקח טוב שם) דכ"ז נעשה ביום מ"ת קודם עשרת הדברות, ומקשה ע"ז קושיי עצומה, דהרי איתא בגמ' (שבת פג, ב) דלכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל והלכה פסוקה היא דאין מטבילין גר בשבת (יו"ד סרס"ח ס"ד).

הטבילה מאחר ואח"כ נמצא למפרע דזה פעל חלות גירות ותקוני גברא,

ובאמת נראה דיש להוכיח כן מהדין דגר קטן, דע"פ המבואר בשיחה דהטבילה שבקטנותו לא פעלה עדיין שום חלות ורק מעשה גירות בעלמא, א"כ נימא דמותו להטבילו בשבת, דמאחר וא"ז פועל חלות גירות אין כאן שום תקוני גברא ויהיה מותר להטבילו בשבת, ולא נמצא בשום מקום דין כזה, ועכ"ל, דמשום דבשעת הקבלה בגדלותו חלה הגירות למפרע משעת הטבילה, וע"כ אין היתר להטבילו בשבת.

[אף דיש לחלק, דבהגירות דמ"ת חלות הגירות שאח"כ בשעת עשה"ד נפעלה ע"י מעשה הקב"ה, וכמו שמבאר שם דע"כ אין מקום להקשות אמאי נתן הקב"ה התורה בשבת באופן שגמר גירותם של בני"ה היתה בשבת, דלכן גם לא איכפת לן בשעת הטבילה במה דאח"כ תחול הגירות למפרע מאחר וזה מצד מעשה הקב"ה, משא"כ בגר קטן דהקבלת מצוות אח"כ נעשית על ידו, ומאחר וגם גמר המעשה הוא על ידו ע"כ זה אסור, ולפי"ז נאמר דהאיסור הוא במה שאח"כ כשיגדיל יקבל ע"י המצוות דבזה הוא פועל חלות גירות למפרע בשבת, וזה דוחק].

ודוגמא לזה, העושה מעשה קנין בשבת ועושה תנאי דמעכשיו, דאם יתקיים התנאי יחול הדבר למפרע משעת המעשה, דנראה פשוט דאסור [ואף כשקיום התנאי אינו נעשה על ידו], אבל לא מצאתי בפירוש הדין בזה, ועיין בתשו"ה הגרעק"א מהדו"ק ס"י קנט.

דלפי"ז מוכרח לומר דהגירות דבני"ה חלה רק משעת הקבלה, ודלא כבגר קטן, ועכ"ל דזה משום דבגירות דגדול הקבלת מצוות היא חלק מהברית עצמה וכל זמן דאין הקבלת מצוות לא יכולה לחול הגירות וכנ"ל.

איברא, דאחר כ"ז, אף דביארנו בעצם הענין איך לתווך החידוש שביחה עם ענין גר קטן, עדיין קשה לי ההערה הנ"ל בהשיחה, דמעיר מענין גר קטן ומציין להריטב"א ושיטה ישנה כנ"ל, דלכאורה, אף דאפשר

לחלק בין גירות דגדול לגר קטן, אך זה ודאי דע"פ בגירות דגדול מוכרחים לומר דהקבלת מצוות מעכבת, דע"פ הביאור בהשיחה דהקבלה היא עיקר הברית לכאורה פשוט דא"א לומר דאינה מעכבת, ובשלמא השיטה ישנה באמת כתב רק לגבי גר קטן דאינה מעכבת. אמנם, מהריטב"א שם לכאורה מוכח דס"ל דהקבלת מצוות אינה מעכבת **אפי' בגירות דגדול**, דז"ל הריטב"א: "דאע"ג דגר בעלמא בעינן שיודיעוהו קלות וחמורות, **הוא** למצוה ולא לעכב והכא דלאו בר הודעה הוא אינו מעכב", והפשט בזה ברור לכאורה, דגם הא דאמרינן בגירות דעלמא דצריך קבלת מצוות, הוא רק למצוה ולא לעכב, וכמ"ש: **הוא** למצוה ולא לעכב", ולכן, מאחר ואף בגירות דעלמא הקבלת מצוות היא רק למצוה ולא לעיכובא ע"כ בגר קטן דלאו בר הודעה הוא אין הקבלת מצוות מעכבת אפי' לכתחילה לקבלו בלא קבלת מצוות (אבל אם בגר דעלמא הקבלת מצוות היתה לעיכובא לא נוכל לומר דבגר קטן יועיל בל"ז משום דלאו בר הודעה הוא), ועכ"פ מוכח דגם בגירות דעלמא הקבלת מצוות אינה מעכבת בדיעבד אם קיבלוהו בלא קבלת מצוות.

ואף דאי"ז קושיה על עצם הענין, די"ל דהריטב"א לא ס"ל זה [וגם דאפשר לומר דהריטב"א אינו איירי כלל בענין קבלת מצוות דלשון הריטב"א הוא: "בעינן שיודיעוהו קלות וחמורות", די"ל דזה ענין אחר, דכן מבאר החמד"ש בדעת הרמב"ם [והובא שם באותה הע"ל], דקבלת המצוות מעכבת, אבל הודעת שטר המצוות ועונשן אינה מעכבת], אבל כ"ז לא משמע כלל בהע"י שם דסתם: "וכבר האריכו בגדר גר קטן וכו'" ומציין להריטב"א, ומשמע דלמד בהריטב"א דמדין קבלת מצוות אייתי עלה [ובשיחה בחי"ח כ"י מפורש דהריטב"א ס"ל דבגר קטן **קבלת מצוות** אינו מעכב] ואעפ"כ זה דוקא בגר קטן וא"ז נוגע לגירות רגילה, וזה לכאורה א"א להעמיס בכונת הריטב"א. וצ"ע.